

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Pavla Románková

Zvláštní způsoby dokazování v trestním řízení se zaměřením na
rekognici

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Zvláštní způsoby dokazování v trestním řízení se zaměřením na rekognici“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 149 480 znaků včetně mezer.

V Rožnově pod Radhoštěm dne 22. 6. 2022

.....

Pavla Románková

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat JUDr. Bronislavě Coufalové, Ph.D. za vedení diplomové práce a připomínky při jejím zpracování. Velký dík chci také vyjádřit rodině a všem, kteří mě v průběhu studia podporovali, zejména pak Michalu Brzicovi, snookerovému parťákovi, kamarádovi z SC Studénka.

Obsah

Úvod	6
1 Rekognice v kontextu zvláštních způsobů dokazování	9
1.1 Právní úprava rekognice	9
1.2 Úvod a pojem rekognice	9
1.3 Klasifikační kritéria členění rekognice	11
1.4 Rekognice vs. ostatní zvláštní způsoby dokazování	14
1.4.1 Rekognice vs. konfrontace	14
1.4.2 Rekognice vs. vyšetřovací pokus	15
1.4.3 Rekognice vs. rekonstrukce	16
1.4.4 Rekognice vs. prověrka na místě	17
2 Psychologické aspekty rekognice	18
2.1 Úvod	18
2.2 Vnímání	18
2.3 Paměť	19
2.3.1 Paměťové stopy	20
2.3.2 Kognitivní psychologický rozhovor	21
2.3.3 Hypnóza vs. vyšetřovací hypnóza	22
3 Rekognice	23
3.1 Vybrané druhy rekognice – podrobněji	23
3.1.1 Rekognice <i>in natura</i>	23
3.1.2 Rekognice podle modelů	23
3.1.3 Rekognice movitých věcí	24
3.1.4 Rekognice nemovitých věcí	27
3.1.5 Rekognice mrtvoly	31
3.1.6 Rekognice zvířat	32
3.2 Specifické druhy rekognice	34
3.2.1 Skrytá rekognice	34
3.2.2 Slepá (prázdňá) rekognice	36
3.2.3 Spontánní rekognice	39
4 Rekognice osob	41
4.1 Úvod	41
4.2 Rekognice ve světle zásady <i>nemo tenetur se ipsum accusare</i>	41

4.3	Přípustnost provádění rekognice <i>in natura</i> z pohledu výkladových metod	45
4.3.1	Jazykový výklad.....	46
4.3.2	Systematický výklad	46
4.3.3	Teleologický výklad.....	48
4.3.4	Analogie a komparativní výklad	50
4.4	Rekognice jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon.....	50
	Závěr.....	60
	Seznam použitých zdrojů.....	63
1)	Bibliografie	63
a.	Monografie.....	63
b.	Komentáře.....	64
c.	Články	64
e.	Právní předpisy a související dokumenty.....	64
f.	Rozhodnutí soudů.....	65
2)	Bibliografie – elektronické zdroje	66
	Shrnutí	69
	Abstract.....	69
	Klíčová slova v českém jazyce.....	70
	Key words in the English language	70
	Příloha č. 1	71

Úvod

Institut rekognice (znovupoznání) tvoří tradiční součást českého právního řádu, jehož kořeny sahají až do 19. století, kdy byl pro české země účinný zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního. Ústředním je totiž jeho § 168 odst. 1, kde si nelze nevšimnout významné podobnosti s dnešním zněním ustanovení o rekognici.

Rekognici dnes upravuje (zdánlivě) komplexně zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TŘ“), v ustanovení § 104b, části první (společná ustanovení), hlavě páté (dokazování), oddílu třetím (některé zvláštní způsoby dokazování). Účelem rekognice je, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc, popř. zvíře, a určil tím jejich totožnost. Z podstaty institutu vyplývá a praxe orgánů činných v trestním řízení ukazuje, že své využití najde při vyšetřování spíše užší skupiny spáchaných trestných činů, zejména tehdy, půjde-li o oblast trestných činů proti životu a zdraví, proti svobodě, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a proti majetku.

Byť by název diplomové práce mohl napovídat, že se bude dotýkat všech zvláštních způsobů dokazování a nevyjasněných otázek s nimi spojenými, zmiňuji se o nich velice okrajově v rámci první kapitoly při vymezování jejich rozdílů vůči rekognici. Měla-li bych se mimo jiné detailněji zabývat všemi, jejich úpravou, teoretickými i praktickými otázkami s nimi spojenými, byl by značně překročen rozsah níže vytýčených cílů a otázek, které si práce klade, čímž by nezbyl prostor pro palčivé otázky tématu hlavního – rekognici. Název práce tak má vyjadřovat místo rekognice mezi zvláštními způsoby dokazování.

Hlavním cílem práce bude posoudit dostatečnost, resp. úplnost právní úpravy *de lege lata* co do detailů nezbytných k řádnému (a procesně nezpochybnitelnému) provedení rekognice, zjištění důvodů či příčin vedoucích k odlišným názorům jednotlivých teoretiků na výklad vybraných odstavců ustanovení § 104b TŘ a pojmů spojených s jejím prováděním, zhodnocení vhodnosti judikatorního přístupu a navrhnout právní úvahy *de lege ferenda*, a to nejen ve vztahu k níže formulovaným výzkumným otázkám.

Detailní posuzování všech v úvahu připadajících otázek spojených s rekognicí by značně přesáhlo stanovený rozsah diplomové práce, tudíž se úžeji soustředím na zodpovězení těch otázek, které pro přehlednost formuluji následovně, čemuž odpovídá i rozsah jim věnovaný:

- Nepředstavuje nález sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007 rozpor se zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare*?

- Je prolomitelné ustanovení, že osoba nebo věc, která má být poznána, nesmí být poznávající osobě před rekognicí ukázána, tj. že rekognice může být opakovatelným úkonem?
- Lze konat znovupoznání více osob nebo věcí současně při jedné rekognici?

Institut rekognice (avšak ani konfrontace, vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce a prověrky na místě) nebyl uceleně upraven v zákoně č. 119/1873 ř. z., zákoně č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním, a ani v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním až do jeho velké novely provedené zákonem č. 265/2001 Sb., jež nabyla účinnosti 1. 1. 2002. K institutu se hojně vyjadřovala jak teorie (Konrád, Protivínský, Púry, Brázda, Fryšták), tak judikatura obecných soudů i Ústavního soudu ČR, čemuž odpovídá i množství zdrojů, na které průběžně v práci odkazuji a s nimiž konfrontuji svůj názor. Přes všechny poznatky, které přinesly a které položily základy institutu rekognice v podobě dnes aplikovaného, se nadále teorie i praxe nedokáže vypořádat s některými otázkami, které při jejím provádění vyvstávají. Případně existují otázky, které již byly judikaturou i kriminalistickou praxí sice vyřešeny, avšak nadále přetrvávají pochybnosti o správnosti či účelnosti některých postupů v rámci rekogničního procesu, podíváme-li se na publikované teoretické výstupy. Proto téma, jde-li o vhodnost jeho výběru, považuji za stále aktuální, byť se k tématu vyjadřovali významní teoretikové, judikatura napříč všemi stupni soudní soustavy, ale i jiné diplomové práce, pro nejasnosti, které dodnes přetrvávají, a pro s ní související širokou paletu otázek.

Lze zmínit i další důvody, pro které mě téma rekognice zaujalo. Je jím nutně fakt, že se orgány činné v trestním řízení opakovaně (zároveň však překvapivě) dopouští procesních pochybení i v případech, kde bychom to neočekávali, tj. v případech, které nečiní výkladové potíže nebo v případech, které byly judikaturou i teorií shodně vyřešeny a vyjasněny. V neposlední řadě je to také skutečnost, že rekognice byla užitá jako důkazní prostředek v rámci vyšetřování trestných činů, které, ať již osobou obviněného, nebo průběhem celého trestního řízení, vzbudily rozruch a staly se mediálně známými (např. kauzy Kvitová, Nečesaný, Kájínek, kauza mrtvého Vietnamce), čímž se nepochybně zvýšilo právní vědomí občanů České republiky o existenci trestněprávního institutu rekognice.

Jde-li o strukturu diplomové práce, člení se vedle úvodu do čtyř kapitol vnitřně členěných do podkapitol a oddílů, po nichž následuje závěr, seznam použitých zdrojů, shrnutí a klíčová slova v českém a anglickém jazyce doplněné jednou přílohou.

První kapitola se věnuje právní úpravě zvláštních způsobů dokazování, definuje rekognici a rozvádí význam slova rekognice. Pro následující výklad jejich druhů podává klasifikační

kritéria členění rekognice a vymezuje odlišné a shodné znaky s ostatními zvláštními způsoby dokazování.

Druhá kapitola vyjmenovává a popisuje nejdůležitější pojmy z oblasti psychologie, které s institutem rekognice neoddělitelně souvisí. Věnuje se výkladu metod, které mají oživit paměťovou stopu, a tím přispět k možnosti rekognici s poznávající osobou provést. Jejím cílem je lehce nastínit významný přesah institutu do jiných vědních – zdravotnických – disciplín, a přispět tedy ke zvýšení povědomí o nich s ohledem na jejich důležitost při provádění rekognice.

Třetí kapitola se zaměřuje na detailnější výklad o jednotlivých druzích rekognice, ať již výslovně upravených trestním řádem, či realizovaných kriminalistickou praxí bez výslovné právní úpravy. Soustředí se u nich na otázky spojené s dostatečností právní úpravy v trestním řádu, na sporné body, příp. na mezery v zákoně, které by až znemožňovaly u některých jejich uskutečnění.

Čtvrtou kapitolu, byť se nachází v samém závěru diplomové práce, považuji za stěžejní a dle mého nejdůležitější část, neboť se snaží nalézt cestu k odpovědi na výše formulované otázky. Zaměřuje se na přípustnost rekognice z pohledu zásady *nemo tenetur se ipsum accusare*, kterou analyzuje zejména v souvislosti s nálezem Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007 a jeho stanoviskem sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10 ze dne 30. 11. 2010. Zabývá se podrobně otázkou přípustnosti rekognice z pohledu různých výkladových metod. Dále se snaží hledat cestu k odpovědi na otázku, zda a příp. v jakých situacích lze rekognici opakovat.

Institut rekognice je sám o sobě složitý. I v případě, že bude přijata nová právní úprava rekognice v nepoměrně širší podobě a podrobnější úpravě, než jak ji známe dnes, zůstane co do přípravy a provádění stále náročným úkonem, kdy každá chyba může vést k nepoužitelnosti takového důkazního prostředku nebo ke snadnému znevěrohodnění jejích výsledků.

1 Rekognice v kontextu zvláštních způsobů dokazování

1.1 Právní úprava rekognice

Bylo by možno stručně říci, že aktuální právní úprava některých zvláštních způsobů dokazování vč. rekognice je již komplexně upravena v ustanoveních § 104a-104e části první, hlavě páté, oddílu třetím platného a účinného trestního řádu a že se tak stalo velkou novelou trestního řádu – zákonem č. 265/2001 Sb. ze dne 29. června 2001 s účinností od 1. 1. 2002 včleňující do trestního řádu mimo jiné některé zvláštní způsoby dokazování. Novela zavedla pět těchto způsobů – konfrontaci (§ 104a), rekognici (§ 104b), vyšetřovací pokus (§ 104c), rekonstrukci (§ 104d), prověrku na místě (§ 104e). Účelem bylo obecně vymezit je tak, aby byla odstraněna mezera v zákoně, byl posvěcen a upřesněn policejní postup v rámci těchto institutů, které policejní praxe využívala i dříve bez opory v zákoně (vyjma stručných ustanovení o konfrontaci a rekognici tehdy platných a účinných, byť nikoliv nazvaných jako konfrontace a rekognice). I průzkum realizovaný mezi soudci a státními zástupci ukázal, že obě skupiny respondentů považují jejich zavedení do právního řádu za velmi přínosné.¹ Tímto se nicméně téma nevyčerpává.

Zaměříme-li se na ustanovení podrobněji, zjistíme, jakoby právní úprava byla pouze rámcem pro jejich provádění, nikoliv právní úpravou s jasně vymezenými a nepřekročitelnými pravidly procesního postupu. Jak se ukázalo, zákonné vymezení nepřineslo řešení všech právních a výkladových otázek s nimi spojených, což vystupuje do popředí zejména u rekognice.

1.2 Úvod a pojem rekognice

Je zřejmé, že nejde v právním řádu České republiky o nový institut. Naopak z dostupných pramenů vyplývá, že právní řád českých zemí znal pojem rekognice již od 70. let 19. století, byť nebyl výslovně v tehdejší právní úpravě takto pojmenován.²

Slovo rekognice vzešlo z latinského *recognitio* a znamená opětné seznání, poznání nebo rozpoznání. Další význam tohoto slova se uvádí jako uznání; stvrzení (příjmu), avšak tyto druhé v pořadí uvedené významy nemají žádnou věcnou souvislost s institutem rekognice.³ Pokud se na význam a jazykovou stránku zaměříme blíže, zjistíme, že jde o složené slovo. Skládá se z předpony *re* a slova *cognitio*. Slovo *cognitio* je taktéž latinského původu

¹ ZEMAN, Petr. Dokazování v českém trestním řízení po roce 1990 očima soudců a státních zástupců. *Trestněprávní revue*, [online databáze], 2009, č. 6 [cit. 14. září 2020]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

² Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního. Konkrétně jde o kapitolu XIII. – O slyšení svědků, ustanovení § 168 a kapitolu XV. – O vyslýchání obviněného, ustanovení § 205.

³ Heslo *Rekognice*. In: Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, sv. 21. Praha: J. Otto, 1904, s. 457. Dostupné z: databáze Kramerius Národní digitální knihovny ČR.

a znamená seznání.⁴ Předpona *re* je používána ve významu opět, znovu, nově, opakovaně.⁵ Spojením slov *re* a *cognitio* dospějeme k významu slova rekognice – znovupoznání. Internetový slovník uvádí podobný význam slova – uvědomění si dříve poznaného (vnímaného).⁶

Definici rekognice lze podat z pohledu různě kombinovaných hledisek, neboť institut, byť je upraven jen několika ustanoveními trestního řádu, je mimořádně komplikovaný. Odráží se v něm aspekty kriminalistické, trestněprávní, ústavněprávní a psychologické, resp. zdravotní. Jak k němu přistupovat nebylo zpočátku vůbec jednoznačné, což odráží rozsáhlá judikatura, odborné články z řad akademiků i osob působících v policejní praxi. Konrád se ve svém díle vedle historického vývoje a konstituování ustanovení o rekognici věnuje také tomu, jak různí autoři působící v kriminalistické praxi k rekognici přistupovali a jak ji vymezovali.⁷

Protivínský ji definuje jako *samostatný procesní úkon, spočívající ve znovupoznání poznávající osobou nějakého objektu, vztahujícího se k vyšetřované věci*.⁸ V další publikaci ji stejný autor definuje sice jinak, obsahově však stejně a podrobněji jako specifickou metodu *kriminalistické praxe (v trestním řízení trestněprocesní úkon) spočívající v tom, že ztotožňující osoba znovu poznává konkrétní osobu nebo věc, jejíž ztotožnění je kriminalisticky nebo důkazně relevantní*.⁹ Konrád se při hledání správného uchopení rekognice inspiroje stručným a přesným vymezením rekognice, kterou podala slovenská učebnice kriminalistiky ve vztahu ke slovenské právní úpravě, kdy *rekognícia je kriminalistická metóda rozpoznávania objektov znovu poznávaním na základe pamätovej stopy podporovanej asociáciou s vonkajšími znakmi a funkčnými a dynamickými vlastnosťmi skúmaných objektov*.¹⁰ V jiném zdroji ji tentýž autor definuje jako *samostatnou metodu kriminalistické praktické činnosti, spočívající v opätovaném poznání dříve vnímaného objektu poznávající osobou s cílem ztotožnění objektu*.¹¹

Je zřejmé, že každý autor přistupuje k definici či popisu rekognice mírně odlišně. Z dostupných pramenů však postrádám soudobější a detailnější definici, která by odrážela

⁴ Heslo *Cognitio*. In: Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, sv. 5. Praha: J. Otto, 1892, s. 495. Dostupné z: databáze Kramerius Národní digitální knihovny ČR.

⁵ PETRÁČKOVÁ, Věra a kol. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998, s. 648

⁶ Heslo Rekognice. In: *ABZ.cz: slovník cizích slov* [on-line]. scs.abz.cz, [cit. 14. září 2020]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/rekognice>.

⁷ KONRÁD, Zdeněk, VESELÁ, Jitka. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, s. 23-26.

⁸ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravě řízení*. Praha: Min. vnitra ČSSR, 1971, s. 40.

⁹ MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 164.

¹⁰ KRAJNÍK, Václav a kol. *Kriminalistika*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislavě, 2005, s. 325.

¹¹ KONRÁD, Zdeněk. In: MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. s. 345.

všechny podstatné znaky rekognice. Rekognici tak lze definovat jako specifickou metodu kriminalistické praxe, samostatnou metodu kriminalistické praktické činnosti odlišnou od výslechu, dalších důkazních prostředků a zvláštních způsobů dokazování, spočívající buď v opětovném (roz)poznání dříve vnímaného objektu poznávající osobou za účelem identifikace osob, osoby, věci, věci nebo zvířete (objektu) vztahujících se k vyšetřované věci, a to na základě paměťové stopy podporované asociací s vnějšími znaky, funkčními a dynamickými vlastnostmi zkoumaných objektů, přičemž ztotožnění je kriminalisticky nebo trestněprávně relevantní, nebo spočívající ve vyloučení poznávaného objektu (věci, osoby, zvířete) významného pro účely trestního řízení jeho ne(roz)poznáním.

Skutečnost, že je institut rekognice interdisciplinární, přesahující mantinely trestního práva, vyplývá i z Přílohy č. 1. Zda bude rekognice úspěšná a poznávající osobě se podaří znovupoznat osobu či věc, zvíře nebo nemovitost, jakožto objekty způsobilé k provedení rekognice, závisí mimo jiné na „kvalitě“ stopy ve vědomí. Výrazným přesahem institutu rekognice do psychologie jsou si vědomy i odborné publikace zabývající se trestním právem, kdy jedna z nich popisuje znovupoznání jako *psychofyzilogické procesy, probíhající v mozku člověka, které umožňují zapamatování vnímaného, vybavení dříve vnímaného objektu a srovnávání vybavené představy s momentálním vjemem předváděného objektu. Přitom dochází k vylučování nebo ztotožnění předváděných objektů.*¹²

1.3 Klasifikační kritéria členění rekognice

I přesto, že trestní řád přímo výslovně nestanoví jednotlivé skupiny nebo klasifikační znaky, dle nichž by bylo možno jednotlivé druhy rekognice odlišit, lze některé z nich vyvodit z ustanovení § 104b TR. Z ustanovení § 104b odst. 1 TR lze vyvodit dělení podle charakteru předváděných objektů na:

- a) rekognici osob, dále členěnou na rekognici:
 - i. živých osob
 - ii. mrtvol a jejich částí
- b) rekognici věcí, dále členěnou na rekognici:
 - i. věcí movitých
 - ii. věcí nemovitých
- c) rekognici zvířat, dále členěnou na rekognici:
 - i. zvířat živých

¹² Tamtéž.

ii. zvířat mrtvých.¹³

Ustanovení § 104b TŘ se sice výslovně nezmiňuje o rekognici zvířat, avšak ustanovení § 134 TZ mj. říká, že se ustanovení o věcech vztahují i na živá zvířata, nestanoví-li TZ dále jinak.

Další dělení, které trestní řád výslovně přímo nezmiňuje, ale lze jej vyvodit z ustanovení § 104b odst. 4 TŘ, je dělení podle stupně původnosti předváděného objektu. Do tohoto kritéria spadá:

- a) rekognice objektů *in natura*
- b) rekognice podle modelů, kde jsou předváděny reprodukce, z nichž nejčastější jsou fotografie ztotožňovaných objektů.¹⁴

Ustanovení § 104b odst. 4 však dopadá pouze pro rekognici osob, nikoliv již na jiné objekty způsobilé k rekognici, a vzniká tak mezera v zákoně. Nabízí se otázka, zda je možné ustanovení použít analogicky i na věci nebo zvířata. Trestní řád je zákonem, který spadá do odvětví trestního práva procesního, kde je analogie obecně přípustná vyjma případů, u nichž je její aplikace z povahy věci vyloučena (např. jde-li o zásahy do lidských práv a svobod v rámci zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení v části první, hlavě čtvrté trestního řádu).¹⁵

Protože povaha ustanovení jeho analogické použití nevyklučuje, je možné použít ustanovení § 104b odst. 4 TŘ i pro případy, kdy má být poznána věc nebo zvíře dle § 104b odst. 5 TŘ, které nemohou být ukázány *in natura*. Komentář uvádí, že rekognici věcí lze provést jak *in natura*, tak podle fotografií. S názorem v něm uvedeným se, s ohledem na výše uvedený výklad, ztotožňuji, zcela však u něj postrádám uvedení podrobnější argumentaci.¹⁶ Opačný výklad zřejmě zastává jiná literatura, která u ustanovení § 104b odst. 5 TŘ vychází z argumentu *a silentio legis*, a vyslovuje se pro závěr bez bližšího rozvedení, že *na rozdíl od rekognice osoby zákon výslovně nepočítá s možností provádět rekognici věci podle fotografie*.¹⁷

Třetí kriminalistikou uznávané členění rekognice je podle charakteru identifikačních znaků. Do skupiny spadá:

- a) rekognice podle anatomicko-morfologických znaků osob a zvířat
- b) rekognice podle vnějších znaků věcí movitých a nemovitých

¹³ Tamtéž, s. 346.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. I, § 1-156. 7. dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 11. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁶ VONDRUŠKA, František in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 462, bod 893.

¹⁷ PÚRY, František. In: ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 1545.

c) rekognice podle funkčních znaků osob (např. chůze, držení těla, hlas).¹⁸

Toto členění opět neodpovídá právní úpravě v trestním řádu, avšak jemné náznaky tohoto členění bychom v různých odstavcích ustanovení § 104b TŘ našli. Znaky rekognice podle anatomicko-morfologických znaků osob a zvířat vykazuje § 104b odst. 2 TŘ, znaky rekognice podle vnějších znaků věci movitých a nemovitých § 104b odst. 2 v souvislosti s § 104b odst. 5 TŘ a znaky rekognice podle funkčních znaků osob vykazuje ustanovení § 104b odst. 3 třetí věta TŘ, které je značně úzké a omezuje se pouze na rekognici dle hlasu.

Čtvrtým možným dělením je členění podle způsobu předvedení objektů, kam patří:

- a) rekognice s předvedením ztotožňovaného objektu ve skupině spolu s přivzatými objekty (tj. najednou, simultánně)
- b) rekognice s předvedením jen jednoho ztotožňovaného objektu
- c) rekognice s předvedením ztotožňovaného objektu a přivzatých objektů jednotlivě (tj. po sobě, sukcesivně).¹⁹

Z výše podaného přehledu jednoznačně vyplývá, že trestní řád neobsahuje takovéto kritéria členění a nezabývá se specifiky u každého jednotlivého druhu (typu) rekognice. Logickou úvahou lze dojít také k tomu, že, aniž by to musel trestní řád výslovně vyjadřovat, jednotlivé druhy rekognice se prolínají a navzájem se jejich provedení nevyklučuje. Je možno uvést typický příklad dnes nejčastěji prováděné rekognice, a to rekognice osoby. Z pohledu prvního klasifikačního kritéria jde o rekognici osoby, živé osoby, z pohledu druhého kritéria půjde nejčastěji o rekognici osoby *in natura*, neboť rekognice podle fotografií nastupuje až subsidiárně, z pohledu třetího kritéria půjde o rekognici osoby podle anatomicko-morfologických znaků (podle vzhledu, kostry, stavby tváře) a podle čtvrtého kritéria půjde o rekognici osoby jakožto ztotožňovaného subjektu s předvedením ve skupině spolu s dalšími přivzatými objekty (tj. najednou). Na příkladu je vidět vzájemné prolínání se jednotlivých kritérií a možnosti různých kombinací.

Konrád ve své práci odkazuje i členění Miroslava Protivínského,²⁰ které považuje za přehlednější, kdy *navržená klasifikace umožňuje metodicky a přehledně ukázat kriminalistické, psychologické i procesněprávní zvláštnosti jednotlivých druhů rekognice.*²¹

Když se na tato kritéria Protivínského podíváme blíže a porovnáme je s předchozími kritérii a předchozím členěním, dojdeme nutně k závěru, že jde o to samé

¹⁸ KONRÁD, Zdeněk. In: MUSIL: *Kriminalistika...*, s. 346-347.

¹⁹ Tamtéž, s. 347.

²⁰ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravě řízení*. Praha: ÚKr PF UK, 1971, s. 57-58.

²¹ Tamtéž.

členění, které uvádím výše, objevují se zde ty samé druhy a poddruhy rekognice. Jediným rozdílem je přeskupení jednotlivých druhů rekognice pod dvě velké kategorie.

1.4 Rekognice vs. ostatní zvláštní způsoby dokazování

1.4.1 Rekognice vs. konfrontace

Cílem konfrontace je odstranit rozpory ve výpovědích dříve vyslechnutých osob,²² resp. se o objasnění těchto rozporů alespoň pokusit. Účelem rekognice je (nejčastěji) označení pachatele poznávající osobou, tedy zjištění totožnosti (identity) předváděných objektů.²³

U obou lze konstatovat náročnost přípravy, avšak rekogniční úkony (postup před jejím provedením, samotné provádění, postup po realizaci a vyhodnocení rekognice) jsou mnohem náročnější a nelze je s konfrontací srovnávat.²⁴

Konfrontaci nelze provést, měla-li by být postavena tvář v tvář osoba svědka, jehož totožnost se utajuje za podmínek ustanovení § 55 odst. 2 TŘ (srov. § 104a odst. 5 TŘ). Naopak rekognici provést lze, není-li poznávanou osobou svědek, jehož totožnost se utajuje (srov. § 104b odst. 7 TŘ), neboť je-li poznávající osobou utajovaný svědek, lze provést tzv. skrytou rekognici.

Osobu mladší než osmnáct let lze postavit tvář v tvář jen zcela výjimečně,²⁵ kdežto úkon, kde je rekognovanou nebo rekognující osobou osoba mladší osmnáct let, lze provést obecně vždy.

*Při rekognici musí být poznávající osobě ztotožňované osoby předvedeny zpravidla ve skupině. Konfrontace se provádí zpravidla pouze mezi dvěma osobami.*²⁶ Konrád u konfrontace správně používá slova „zpravidla“, neboť názory na počet osob, které mohou být postaveny tvář v tvář, se rozcházejí.²⁷

Konfrontaci lze provést jen mezi v právní úpravě uvedenými osobami, *a contrario* ji nelze provést mezi podezřelým a svědkem. Naproti tomu rekogniční akt lze provést i mezi osobami v postavení svědka a podezřelého, kdy je typické, že osoba svědka, která bývá často také zároveň poškozeným, poznává osobu, která je ve fázi prověřování v postavení podezřelého.

U konfrontace je stěžejní obsah vět, resp. jejich reprodukce, u rekognice (při samotném rozpoznávání údajného pachatele trestného činu) není třeba pronášet jakýchkoli slov, nebylo-

²² Tamtéž, s. 32.

²³ Tamtéž.

²⁴ V podrobnostech odkazují na kapitolu 4 zabývající se prováděním a průběhem rekognice osob.

²⁵ Je nutno dodržet také speciální ustanovení § 57 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže v případě, že mladistvý je současně obviněným.

²⁶ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 32.

²⁷ PÚRY, František. In: ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 1530.

li přistoupeno k rekognici podle hlasu a poznávaná osoba po řádném poučení ze strany orgánů činných v trestním řízení tento akt neodmítla.

Konfrontaci, byť je považována za zvláštní druh výslechu, nelze provést jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon dle ustanovení § 158a TŘ na rozdíl od rekognice.

K rekognici je nutno vždy přizvat alespoň jednu osobu, která není na věci zúčastněná (srov. § 104b odst. 1 věta druhá TŘ), což se u konfrontace nevyžaduje.

Možnost následného výslechu se liší pro důvody, pro které je prováděn. U konfrontace není řečeno, proč by měl být výslech prováděn znovu (srov. § 104a odst. 6 TŘ), kdežto u rekognice je uveden konkrétní důvod, jímž je odstranění rozporů mezi výpovědí poznávající osoby a výsledky rekognice (srov. § 104b odst. 8 TŘ).

Jde-li o ustanovení, která jsou podobná nebo stejná jak u rekognice, tak u konfrontace, lze k nim uvést následující. Ke konfrontaci je možno přistoupit až po předchozím výslechu osob, které mají být postaveny tváří v tvář, a až poté co byl o tomto sepsán protokol (srov. § 104a odst. 3 TŘ, § 55 odst. 3 věta první TŘ), což platí i u rekognice (srov. § 104b odst. 2 TŘ, § 55 odst. 3 věta druhá TŘ). Pro konfrontaci i rekognici platí vedle ustanovení § 104a a § 104b TŘ jinak ustanovení o výpovědi obviněného a o svědcích (srov. § 104a odst. 4 a § 104b odst. 6 TŘ).

1.4.2 Rekognice vs. vyšetřovací pokus

Protože úprava zvláštních způsobů dokazování chyběla, docházelo v praxi kriminalistů i judikatuře k zaměňování vyšetřovacího pokusu za rekognici. Literatura jako příklad uvádí citaci z usnesení Nejvyššího soudu z roku 1966: „*Nadto při poznávacím pokusu s určitostí poznal v obžalovaném pachatele, který vůči němu použil pistole.*“²⁸ Dle mého by bylo možno zaměňování institutů (důkazních prostředků) v uváděném usnesení přesto překlenout výkladem a konstatovat, že Nejvyšší soud sice nezvolil vhodně jazykové označení pro identifikaci věcí a osob, ale že oním poznávacím pokusem měl na mysli (fyzický) akt označení (identifikaci) osoby, kdy poznávající osoba ukázala na pachatele. Skutečnost, že tyto dva instituty byly zaměňovány, je však nicméně nesporná.²⁹

Cílem rekognice je poznání osoby (věci nebo zvířete). Na úkon je možné nahlížet jako na převážně statický. Vyšetřovací pokus je namířen na přiblížení se poznání skutečného průběhu skutkového děje nebo jeho části, tedy *pokusná činnost v uměle vytvořených a systematicky*

²⁸ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 32; PROTIVÍNSKÝ, Miroslav, TIPLICA, Mircea. *Teorie a praxe dokazování v trestním řízení znovupoznáním osob a věcí*. Praha: Acta Universitatis Carolinae, 1986, s. 61; PRERAD, Vladimír. Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6-7, s. 56.

²⁹ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 32-33.

*měněných podmínkách.*³⁰ Na úkon je možné nahlížet jako na převážně dynamický. A proč rozlišování na statické a dynamické? Rekognice se provádí zpravidla ve speciální místnosti k tomu určené nacházející se v budově policejní služebny. Vyšetřovací pokus se provádí převážně v terénu³¹ za různě simulovaných podmínek (což plyne ze samé podstaty tohoto důkazního prostředku), které musí být nastaveny způsobem co nejvíce se blížícím možnému spáchání trestného činu tak, aby výsledky vyšetřovacího pokusu nebyly snadno zpochybnitelné soudem či obhajobou.³²

Rekognice je v zásadě neopakovatelným či neodkladným úkonem, jak plyne z ustanovení § 158a TŘ (až na několik výjimek zahrnující provedení rekognice nejprve podle fotografií a v případech definovaných judikaturou či teorií).³³ Z podstaty vyšetřovacího pokusu vyplývá nutnost provádět jej v obměňovaných podmínkách.³⁴

U vyšetřovacího pokusu se na rozdíl od rekognice při jeho provádění nevyžaduje přítomnost podezřelého, obviněného nebo svědka, který je oprávněn výpověď odeprít. K úkonům nesmí být ani donucování.³⁵ Tyto osoby lze zastoupit figuranty.

Na rozdíl od rekognice, která žádné „úlevy“ od přítomnosti nezúčastněné osoby nepřipouští (srov. § 104b odst. 1 věta druhá TŘ), lze při provádění vyšetřovacího pokusu od její přítomnosti upustit (srov. § 104c odst. 3 věta první TŘ). Ustanovení o rekognici vyžaduje přibrat nezúčastněnou osobu vždy bez ohledu na procesní stádium trestního řízení.

Společným znakem obou³⁶ je přiměřené užití ustanovení § 102 TŘ.

1.4.3 Rekognice vs. rekonstrukce

Jde-li o vztah rekognice a rekonstrukce, lze u nich najít jen pramálo společných bodů. S ohledem na jistou podobnost rekonstrukce a vyšetřovacího pokusu, lze k rozdílům přiměřeně odkázat na kapitolu 1.4.2.

Podle § 104d odst. 2 TŘ se použijí na postup při rekonstrukci přiměřeně ustanovení o vyšetřovacím pokusu. To znamená, že by se na rekonstrukci mělo použít ustanovení § 104c

³⁰ KONRÁD, Zdeněk. In: MUSIL: *Kriminalistika...*, s. 355.

³¹ Důkazem toho může být vyšetřovací pokus provedený na řece Bečvě, na níž se stala dne 20. září 2020 mezi Valašským Meziříčím a Přerovem ekologická katastrofa. Účelem pokusu bylo zjistit tok a rozšiřování závadné látky ve vodě, která usmrtila přes 40 tun ryb.

³² K tomu srov. PRERAD: *Vyšetřovací pokus...*, s. 61-62.

³³ K tomu, zda je rekognice skutečně neopakovatelným úkonem, se blíže věnuji, s ohledem na spornost této otázky, v kapitole 4.4.

³⁴ Blíže viz PRERAD: *Vyšetřovací pokus...*, s. 63.

³⁵ Ustanovení o nedonucování tam uvedených osob k úkonům souvisejících s vyšetřovacím pokusem, které se aplikuje i u rekonstrukce a prověrky na místě, není obsaženo u rekognice, což je užíváno jako jeden z argumentů pro povinnost podezřelého (či obviněného) jakožto poznávané osoby strpět poznávací akt.

³⁶ Z důvodu přesahu této kapitoly se věnuji vyšetřovacímu pokusu okrajově také v kapitole 3.2.2.

odst. 4 TŘ, což podporuje výklad komentářové literatury.³⁷ Jak jsem uváděla výše v poznámce pod čarou, právní úprava rekognice podobné ustanovení neobsahuje, což je jedním z hlavních podpůrných argumentů současné praxe, proč orgány činné v trestním řízení trvají na povinnosti podezřelého, popř. obviněného fyzicky předstoupit před polopropustné zrcadlo (je-li prováděna tzv. skrytá rekognice) nebo přímo před poznávající osobu ve skupině dalších nejméně tří osob, provádí-li rekognici *in natura*.

1.4.4 Rekognice vs. prověrka na místě

Prověrka na místě je sice pátým zvláštním způsobem dokazování. Zahrnuje však kombinaci prvků jiných zvláštních způsobů dokazování a běžných důkazních prostředků. Judikatura i praxe jej považovala jednak za kombinaci výslechu, ohledání, rekognice, vyšetřovacího pokusu a rekonstrukce, jednak za specifickou metodu kriminalistické praktické činnosti.³⁸

S rekognicí má prověrka na místě společnou metodu srovnávání, avšak nelze ji považovat za rekognici jako takovou. Vyšetřovací pokus je procesem verifikačním, nikoli identifikačním jako je tomu u rekognice.³⁹ Na rozdíl od rekonstrukce je úkonem značně užším, prováděným zpravidla jen za účasti vyslechnuté osoby a zaměřený pouze na jednu či několik skutkových okolností.⁴⁰ S vyšetřovacím pokusem má prověrka na místě sice společné to, že se v jejich průběhu mají ověřit, potvrdit určité okolnosti důležité pro trestní řízení. Prověrka na místě neprobíhá za experimentálních podmínek, není třeba a není ani vhodné upravovat situaci na místě, kde se provádí, ani vytvářet zvláštní podmínky pro její provedení,⁴¹ kdežto vyšetřovací pokus za obměňovaných podmínek probíhá (a probíhat musí).

³⁷ PÚRY, František. In: ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 1562.

³⁸ Tamtéž, s. 1563.

³⁹ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 34.

⁴⁰ PÚRY, František. In: ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 1564.

⁴¹ Tamtéž.

2 Psychologické aspekty rekognice

2.1 Úvod

Než přikročím k uchopení rekognice současným trestním řádem, soudní praxí a k nedokonalostem, které jsou s institutem spojeny, musím se zabývat zdravotními hledisky, resp. psychologickými základy, na nichž je rekognice postavena. V následujících odstavcích se budu zabývat základními pojmy, které je nutné znát pro pozdější pochopení toho, jak rekognice probíhá, co může představovat příčinu toho, že rekognice očekávané výsledky nepřinesla. Nebudou-li mít orgány činné v trestním řízení ponětí o základních psychologických aspektech, o tom, že se v rekognici odráží i jiná než trestněprávní hlediska,⁴² a brát je dostatečně v úvahu, může jejich postup vést tím spíše k její procesní nepoužitelnosti.

2.2 Vnímání

Vnímání (percepce) je psychický proces, kterým se rozumí smysly zprostředkované poznávání objektů, jejich vlastností a vztahů mezi nimi. Produktem vnímání jsou vjemy a vytváří se v mozku na základě dat dodávaných ze smyslových orgánů do mozku.⁴³

Za tím, že je osoba schopna říci, že viděla lidskou tvář, byla schopna si ji později vybavit a popsat, stojí na prvopočátku zrakové počítky. Ty způsobily, že je osoba schopna pochopit význam prezentovaného, kdy půjde již o vjem lidské tváře⁴⁴ jakožto mentální reprezentaci vnímaného podnětu.⁴⁵ Osoba bude schopna vnímat, pokud objekt prostředí (např. lidská tvář) ovlivní strukturu informačního média (tj. světlo odrážené např. od lidské tváře), která stimuluje smyslové receptory (kde dojde k absorpci fotonů v tyčinkách a čípcích sítnice). Obdobně platí tato konstrukce pro lidský hlas.⁴⁶

Člověk je schopen vnímat díky svým smyslům, přičemž pro rekognici jsou z trestněprávního pohledu nejdůležitější zrak a sluch. Pouhé smysly však pro vytvoření vjemu nestačí. Pro vytvoření vjemu a rozpoznání tváře nebo hlasu je důležitá existence smyslových orgánů, příslušných mozkových center a paměťové schopnosti.⁴⁷

⁴² KRATOCHVÍL, Vladimír. Zákonnost a ústavnost rekognice. *Kriminalistika* [online], 2003, roč. č. 36, č. 3, s. 196-203 [cit. 18. června 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

⁴³ NAKONEČNÝ, Milan. *Obecná psychologie (syllabus přednášek)*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006, s. 50.

⁴⁴ Myslím zde jakoukoliv tvář obecně, skutečnost, že jde o lidskou tvář, nikoliv rozpoznání konkrétní tváře.

⁴⁵ STERNBERG, Robert J. *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál, 2002, s. 134.

⁴⁶ Tamtéž, s. 137-138.

⁴⁷ ČEŠKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Hana. *Psychopatologie a psychiatrie: pro psychology a speciální pedagogy*. 3. vydání. Praha: Portál, 2015, s. 88.

2.3 Paměť

Osoby, které poznají při rekognici poznávanou osobu nebo její hlas, mohou vděčit fungujícím procesům odehrávajících se v jejich mozku. Paměť je neoddelitelně spojena s vnímáním, čehož si je psychologie při formulování odborných poznatků a různých teorií vědoma. Jde o vzájemné působení mezi vnímáním a pamětí, která je základem pro identifikaci významu vnímaných objektů. Aktuální zrakové vnímání objektu je srovnáváno s elementy vědění uloženými v paměti. Ve vědomí je uložen obraz určitého objektu, současně víme, čím objekt je a umíme ho pojmenovat.⁴⁸ V případě rekognice podle tváře je osoba schopna určit, že viděla lidskou tvář, je schopna popsat její rysy nebo říci, že se podobá určité osobě. V případě rekognice podle hlasu je schopna říci, že šlo o lidský hlas, jaké výšky byl, resp. zda promluvil muž, nebo žena, jakého zabarvení či hloubky byl nebo které populární osobě se hlas podobal.

Vybavení si a popis tváře nebo hlasu osobě umožňuje dlouhodobá paměť, která je jedním z mnoha dnes známých a pojmenovaných druhů pamětí, v níž jsou takto zapamatované informace obsaženy. Zapamatování je ono prostoupení informace mentálního obsahu z krátkodobé do dlouhodobé paměti a může být buď mimovolní (neúmyslné) nebo záměrné (úmyslné). U mimovolního jde o zapamatování například nějaké události, již jsme byli svědky, a vyvolala naši pozornost. Pokud byla emociogenní (například havárie, již byla osoba svědkem), může se vstípit do paměti natrvalo. Záměrné zapamatování je produkt různých forem záměrného učení. Zapamatování zde bylo vědomým cílem subjektu.⁴⁹

Pojem znovupoznání (rekognice) je kromě trestního práva spojen také s (obecnou) psychologií, psychiatrií, neurovědou a dalšími vědními disciplínami. Jak bylo uvedeno v předchozím odstavci, jednou z fází paměťového procesu je vybavování. Existuje ve dvou formách, jednak ve formě reprodukce, jednak ve formě znovupoznání. Reprodukce představuje znovuvybavení toho, co bylo vnímáno. Znovupoznání znamená, že objekt je vnímán jako známý.⁵⁰ Znovupoznání je vnímáním stejného nebo podobného objektu, který jsme si dříve uložili do paměti. Jde o rozpoznání toho, zda je podnět starý nebo nový.⁵¹ Znovupoznání (rekognice) ve srovnání s reprodukcí vyžaduje menší intenzitu vstípení.⁵² Bylo by možno uzavřít, že pravděpodobnost poznání tváře nebo hlasu poznávající osobou v rámci

⁴⁸ NAKONEČNÝ: *Obecná psychologie...*, s. 52.

⁴⁹ Tamtéž, s. 104.

⁵⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář, 1995, s. 183.

⁵¹ PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004, s. 195-196.

⁵² NAKONEČNÝ: *Lexikon psychologie...*, s. 184.

provádění rekognice tak bude vysoká, avšak ta se snižuje úměrně s tím, kolik dalších osob se rekognice účastní.

Provedení rekognice podle tváře nebo hlasu bude vyloučeno v případě, že je u poznávající osoby diagnostikována některá z poruch paměti.⁵³

2.3.1 Paměťové stopy

Paměťová stopa je institut, který sice spadá do vědního oboru kriminalistika, avšak při bližším zkoumání lze dojít k závěru, že má významný přesah do jiných vědních oborů, jejichž poznatky hojně využívá. Do popředí v této souvislosti vystupují nejvýznamněji obecná psychologie, kognitivní psychologie, forenzní psychologie a neurověda, kdy jednou z jejích součástí je mj. psychiatrie.

Kriminalistické teorie stopy nejfrekventovaněji dělí na stopy ve vědomí (paměťové stopy) a stopy materiální (hmotné). Stopy ve vědomí vznikají v paměti člověka. Ty se dělí dále podle toho, prostřednictvím jakého receptoru (smyslu) byla stopa do lidského vědomí propuštěna. Lze tak uvést stopy zrakové, sluchové, čichové, chuťové a hmatové,⁵⁴ z nichž nejčastějšími jsou stopy právě sluchové a zrakové. Dalším možným dělením těchto stop je na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé stopy ve vědomí, tj. dle doby uchování v paměti osoby.⁵⁵

Proces tvorby paměťové stopy a paměťová stopa jako taková jsou stejně složité jako fungování samotné paměti každého člověka. Nevzniká okamžitě po zachycení vjemu, ale až za několik desítek sekund po něm. Tento odstup může v některých případech výsledku působit potíže, pokud např. osoba utrpěla poranění mozku, a není si tak schopna vybavit děj bezprostředně předcházející nebo děj následující dopravní nehodě.⁵⁶ Mám-li uvést případ, kdy provedení rekognice nebude fakticky možné, lze si představit situaci, kdy bude osoba poškozeného pobodána pachatelem časně ráno, pozdě večer, v noci nebo za špatného počasí v mlze či šeru tak rychle, že poškozený stačí shlédnout tvář pachatele jen na velmi krátkou dobu, případně, nahlíženo z psychologického hlediska, tak rychlý útok a emociogenní situace může u poškozeného navíc způsobit, že si z oné chvíle vyjma útoku samého nepamatuje vůbec nic, resp. nic relevantního pro další šetření. *Je např. známo, že osoby, které prožily nervový šok nebo epileptický záchvat, nejsou s to vybavit si v paměti, co tomuto šoku nebo*

⁵³ Například hypomnézie, retrogradní amnézie, anterogradní amnézie, palimpsesty, Alzheimerova choroba, roztroušená skleróza nebo otřes mozku.

⁵⁴ SUCHÁNEK, Jaroslav. In: MUSIL: *Kriminalistika...*, s. 81.

⁵⁵ STRAUS, Jiří a kolektiv. *Úvod do kriminalistiky*. 2. rozš. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 91.

⁵⁶ Tamtéž, s. 87.

*záchvatu těsně předcházelo; podobně si řidiči motorových vozidel nepamatují to, co se stalo bezprostředně před vážnou havárií.*⁵⁷

Existují však případy, kdy silná, emociogenní situace naopak způsobí dlouhodobou či trvalou paměťovou stopu. Často takový prožitek vede ke vzniku duševních poruch, typicky k posttraumatické stresové poruše. *Zejména lidská krutost se vryje do paměti velmi silně. (...) Vtištění hrůzných vzpomínek do paměti, její opakované přehrávání a následná přehnaná ostražitost mohou přetrvávat celý život.*⁵⁸

2.3.2 Kognitivní psychologický rozhovor

Zjištění a zachycení paměťové stopy závisí často mimo jiné na motivaci vyslychané osoby, která vjemy vnímá. Osoba není mentálně schopna věnovat trvale pozornost jakémukoli podnětu (vjemu), který přichází, a všechny si pamatovat. Podle významu vjemu, který mu osoba přikládala, si je schopna relevantní informace buď vybavit, a je ochotna o nich vypovídat, nebo je schopna si takové informace sice vybavit, ale není ochotna o nich vypovídat. Třetím případem však může být situace, kdy osoba určitý podnět vnímala, je si této skutečnosti vědoma a byla by ochotna o něm vypovídat, avšak nedokáže si některé okolnosti vybavit.⁵⁹ Paměťové stopy zde závisí na subjektivních okolnostech, kvůli nimž je jejich zjištění nemožné (např. různé poruchy paměti blíže popsány v kapitole 2.3). Poslední zde uvedenou příčinu nemožnosti zachycení paměťové stopy se lze pokusit odstranit zvláštním druhem výslechu, jímž je kognitivní psychologický rozhovor.

V případech, kdy má být provedena rekognice, je před jejím provedením nutný výslech poznávající osoby. Byla-li ta v pozici poškozeného, lze předpokládat, že se v době páchaní trestného činu nacházela ve velmi stresující a emočně vyhocené situaci. Osoba si po tak emočně vypjatém zážitku nemusí pamatovat kriminalisticky relevantní informace (srov. kapitolu 2.3.1 Paměťové stopy).

Kognitivní rozhovor představuje postup při výslechu, který se nachází na rozmezí mezi standardně vedeným výslechem a vyšetřovací hypnózou. Rozhovor je rozčleněn do čtyř fází, které musí být právě v tomto sledu přesně dodrženy. Vymezené fáze jsou stanoveny tak, aby byl maximálně podpořen paměťový výkon vyslychané osoby. Bude-li rozhovor veden

⁵⁷ NAKONEČNÝ: *Lexikon psychologie...*, s. 177.

⁵⁸ PRAŠKO, Ján, VYSKOČILOVÁ, Jana. *Vnucují se vám vzpomínky na děsivou událost? Jak překonat posttraumatickou stresovou poruchu – příručka pro klienty a blízké* [online]. Praha, 2016, s. 63. Dostupné z: https://www.pfizerpro.cz/sites/default/files/vnucuji_se_vam_vzpominky.pdf.

⁵⁹ PORADA, Viktor. In: STRAUS, Jirí a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozš. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 114-115.

správně, podpoří se v průběhu jeho provádění různá mozková centra, která napomohou znovuzkomponovat zapomenutou paměťovou stopu.⁶⁰

2.3.3 Hypnóza vs. vyšetřovací hypnóza

Hypnóza představuje změněný stav vědomí. Ve vědeckých publikacích se definuje jako uměle navozený, spánku podobný stav vyznačující se zvýšenou sugestibilitou a hyperkoncentrací pozornosti.⁶¹

Oblastí, kde lze hypnózy využít, je mj. kriminalistika v souvislosti s vyšetřováním trestných činů. S ohledem na toto specifikum se pro ni vžil název vyšetřovací hypnóza. Jak bylo uvedeno v kapitole 2.3.1, někteří lidé mohou vyhrocenou emoční situaci, kterou zažívali v průběhu na nich páchaného trestného činu, vytěsnit do podvědomí nebo ji sice vnímali z pozice svědka, který byl „pozorovatelem“ trestného činu, ale protože jí nepřikládali v onu chvíli žádnou relevanci, zážitek zapomněli. Hypnóza je vedle institutu kognitivního interview taktéž metodou, která má osvěžit paměťovou stopu a napomoci osobám, které chtějí, ale nemohou si vzpomenout, vybavit si zapomenuté kriminalisticky relevantní informace.

⁶⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 407-409.

⁶¹ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha: Budka, 1993, s. 68.

3 Rekognice

3.1 Vybrané druhy rekognice – podrobněji

Kapitola 1.3 se věnovala možným klasifikačním kritériím rekognice, její právní úpravě a výkladovým otázkám. Nezabývala se však podstatou a průběhem jejich provádění. Kapitola záměrně neobsahuje podrobnosti k rekognici osoby. S ohledem na to, že jde o nejčastěji prováděný druh rekognice, s nímž se pojí celá řada právních otázek, zařazují ji do samostatné čtvrté kapitoly. Na tomto místě se zaměřím jednak na jiné druhy rekognic, jednak na druhy specifické.

3.1.1 Rekognice *in natura*

Spojení *in natura* pochází z latiny. Podle slovníku cizích slov mu je přisuzován význam *v přirozené hmotné podobě, ve vlastní podobě, osobně*.⁶² Rekognice *in natura* není jako samostatný druh výslovně upravena v trestním řádu. Použijeme-li jazykový a systematický výklad, lze ji dovodit z ustanovení prvních tří odstavců § 104b TŘ. Rekognice spočívá ve fyzické, hmotné prezentaci určité skupiny osob nebo věcí přímo před poznávajícím subjektem, který má rozpoznat osobu nebo věc důležitou pro trestní řízení, přičemž pro rekognici osob je typické, že poznávající osoba se může přiblížit až do osobní zóny předstoupivších osob.

Jak bude zmíněno ve čtvrté kapitole, jedná se o rekognici, která musí dostat přednost před rekognicí prováděnou podle modelů (nejčastěji fotografií). Prioritu provádění rekognice *in natura* podpořila svými závěry i judikatura.⁶³

Judikát se sice věnuje rekognici osob, avšak prioritu rekognice *in natura* lze vztáhnout i na rekognici věcí, příp. zvířat. O rekognici *in natura* půjde i v případě, že je prováděna rekognice osob skrze jednocestné zrcadlo způsobem podle § 104b odst. 7 TŘ.

3.1.2 Rekognice podle modelů

Trestní řád neuznává termín „model“, neobsahuje ani výkladové ustanovení, které by ho demonstrativně vymezovalo. Kriminallistika s pojmem „model“ pracuje a představuje si pod ním nejčastěji fotografie, což je pojem, který je již trestnímu řádu znám, a to v § 104b odst. 4 TŘ.

Jak uvádí kapitola 3.1.1 a jak vyplývá z § 104b odst. 4 TŘ, je tento způsob provedení rekognice subsidiární. Lze jej využít až tehdy, není-li možné z objektivních důvodů provést rekognici *in natura*. Měla-li být provedena rekognice osoby, může být objektivním důvodem,

⁶² PETRÁČKOVÁ, Věra a kol. *Akademický slovník cizích slov*. Academia, 1998, s. 335.

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 22. října 2001, sp. zn. IV. ÚS 37/01.

pro který nelze provést rekognici *in natura* ztotožňované osoby, skutečnost, že *pachatel nebyl dosud vypátrán, avšak v albu pachatelů jsou k dispozici fotografie osob, jejichž účast na trestné věci je třeba prověřit nebo v těch případech, kdy poznávající osoba a ztotožňovaný se nacházejí na různých místech a dostavení se jednoho z nich na místo rekognice je nemožné nebo neúčelné.*⁶⁴ Dalším příkladem může být podstatná změna podoby ztotožňované osoby, za níž lze považovat změnu těch identifikačních znaků, které uvedla poznávající osoba ve své předchozí výpovědi a které poznávaná osoba prokazatelně tehdy měla.⁶⁵

Má-li být provedena rekognice mrtvoly, jeví se jako vhodnější forma rekognice mrtvoly podle fotografií, vezmeme-li v potaz, že poznávající osobou může být osoba labilní, trpící duševním onemocněním nebo by u ní pohled na ni vyvolal fyzickou nevolnost.⁶⁶

Přestože je rekognice často neodkladným a neopakovatelným úkonem, nevylučuje již jednou provedená rekognice podle fotografií opětovné provedení rekognice, tentokrát rekognici *in natura*. K otázce opakované rekognice se mnohokrát vyjadřovala rozhodnutí českých soudů, a to pro značně neurčitou druhou větu § 104b odst. 2 TŘ.⁶⁷ Jelikož jde o rozsáhlou problematiku přesahující rámec této kapitoly, věnuji se otázce opakované rekognice v kapitole čtvrté.

V jiných rozhodnutích si judikatura navíc uvědomuje výraznou ingerenci psychologických poznatků ohledně vnímání, zapamatování a rozpoznávání v souvislosti s paměťovou stopou, která se vytvořila již při rekognici *in foto*, kdy *výsledek takto "opakované" rekognice třeba hodnotit velmi obezřetně. Paměťová stopa poznávajícího je totiž výrazně ovlivněna dříve ukázanými fotografiemi.*⁶⁸

3.1.3 Rekognice movitých věcí

Rekognice movitých věcí je další z druhů rekognic, kterou upravuje trestní řád jen velmi povrchně a o níž navíc soudobá literatura podává jen kusé a někdy i protichůdné závěry co do jejího provádění. Trestní řád se jí věnuje v ustanoveních § 104b odst. 1, § 104b odst. 2 a § 104b odst. 5 TŘ.

Obdobně jako v případě rekognice osoby je třeba nejprve vyslechnout podezřelého, obviněného nebo svědka ohledně okolností, za nichž věc vnímali, a o znacích nebo zvláštěnostech, podle nichž by byli schopni věc poznat. Věcí je chápán *hmotný předmět, který*

⁶⁴ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 62.

⁶⁵ KONRÁD, Zdeněk. Po velké novele trestního řádu objevujeme v kriminalistické taktice nové problémy? *Kriminalistika* [online], 2006, roč. 39, č. 2 [cit. 21. června 2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

⁶⁶ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 63.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. června 2016, sp. zn. 6 Tdo 675/2016, bod 32.

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3709/16.

*má vztah ke stíhanému trestnému činu nebo k jeho pachateli.*⁶⁹ Domnívám se však, že by pojetí věci mělo být pro účely rekognice širší, resp. definice by mohla být přesnější, neboť hmotný předmět může v některých případech ve skutečnosti představovat pouhý nosič, na němž jsou uloženy údaje, o jejichž identifikaci pro účely rekognice jde. Nosičem může být flash disk, vypálené CD, přenosný harddisk, počítač, tablet nebo mobil. Protože značek takových nosičů v dnešní technologické době existuje nepřehledné množství a jednotlivé kusy každého takového sériově vyráběného modelu značky jsou vizuálně stejné, byla by rekognice jen podle hmotné věci (nosiče samého) fakticky neuskutečnitelná.

V každém případě budou předmětem rekognice věci, které jsou zájmem pachatele (zejména elektronika, šperky, obrazy a další cennosti), věci odložené, ztracené nebo pachatelem zapomenuté a v průběhu ohledání nebo prohlídky, ať osobní, či domovní, byly nalezeny a zajištěny.⁷⁰

Literatura nezastává jednotný názor ohledně skupiny prezentovaných věcí, mezi nimiž je poznávaná věc zařazena. Jeden názor uvádí, že vlastnost věci zařazené do skupiny věcí, nesmí vystupovat tak, že by byla určitým způsobem zvýrazněna nebo zdůrazněna, aby poznávající osobě nepřimo připomněla, kterou z věcí má poznat.⁷¹ Bráno přísně doslovně vedl by tento názor k její faktické neuskutečnitelnosti. Domnívám se, že autor tím chtěl říci, že, ať již budou prezentovány objekty *in natura*, nebo objekty na fotografiích, nesmí zde být takový markant, který by sám o sobě identifikoval ztotožňovaný objekt namísto ztotožňující osoby. Například v případě krádeže prvotřídních pletených příkrývek z australské ovčí merino vlny by jeden objekt této příkrývky neměl být prezentován ve skupině tří syntetických dek z vlákna z polyesteru. Kradená příkrývka by měla být prezentována ve skupině příkrývek obdobné barvy, obdobného odstínu, obdobné velikosti, měla by být rovněž vlněná, nikoliv nutně z merino vlny, ale jiného druhu vlny tak, aby věc byla prezentována ve skupině věcí téhož druhu (vlna), a dostalo se tak požadavku zákona. Ztotožňující osoba (typicky vlastník) by měla jistě na pohmat poznat výrobek, který jí byl odcizen.

Druhý názor, který je s prvním přímo v rozporu, naopak říká, že poznávaná věc musí mít nějaký znak nebo zvláštnost, podle nichž ji lze individualizovat a odlišit od jiných věcí téhož druhu, aby skupina věcí umožnila individuální identifikaci poznávané věci. Znak nebo zvláštnost budou rozhodující i pro určení, jakého druhu má být skupina věcí, ve které je poznávaná věc. Poznávající osoba by jinak vůbec nemohla rozeznat poznávanou věc od

⁶⁹ PÚRY, František. In: ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 1545.

⁷⁰ STRAUS, Jirí. In: STRAUS: *Kriminalistická taktika...*, s. 160-161.

⁷¹ VONDRUŠKA, František. In: ŠÁMAL: *Přípravné řízení...*, s. 462, bod 893.

jiných věcí téhož druhu.⁷² Zastávaný výklad je logický a příklání se k němu např. Konrád⁷³ nebo Straus.⁷⁴

U druhého, byť většinově zastávaného názoru, je třeba se chvíli pozastavit. Způsob rekognice věci, u níž vyslýchaná ztotožňující osoba popsala významné znaky, podle nichž by byla schopna věc znovupoznat, nelze, jak vyplývá z výše podaného, plně přenést na rekognici osob. Kromě toho, co do náročnosti znovupoznávacího procesu, je rekognice věci oproti rekognici osoby nesrovnatelně jednodušší, a to zejm. po stránce psychologické, neboť ztotožňovaná věc nepůsobí na psychiku poznávající osoby tak silně jako poznávaná osoba při rekognici osob.⁷⁵ Janulková zastává názor opřený o argumentaci Prerada, že taková rekognice věci, kde ztotožňující osoba uvedla detailní popis věci s významnými a četnými markanty v podstatě ztrácí smysl, neboť věc může být ztotožněna vyšetřovatelem jejím ohledáním a porovnáním popisu věci s výsledky ohledání.⁷⁶

Osobně prezentovaný názor nesdílím a nabízím následující zdůvodnění. Rekognice věci i osoby vykazují podobnosti a trestní řád a nauka se snažila vytvořit stejné předpoklady provádění jak rekognice věci, tak osoby. Nicméně věc není osoba a srovnávat lze jen srovnatelné. Z podstaty poznávaných objektů vyplývá, že u věci budou rozpoznávány zcela jiné vlastnosti či znaky než u osoby, což s sebou nese také odlišné nároky na proces znovupoznání, na schopnost ztotožňující osoby si znovuvybatvit kdysi vnímaný objekt. U věci bude poznávaných vlastností či znaků významně méně. Lze uvést např. barvu, odstín, tvar, hmotnost, pružnost, materiál, velikost, opotřebení, kazy či vady z výroby. Znaků, které lze pozorovat u osoby a které musí ztotožňující osoba při rekognici pozorovat a porovnávat je se svou paměťovou stopou, je naproti tomu bezpočet – tvar očí, jejich velikost, barva, vzdálenost očí od sebe, řasy, jejich objem, obočí, jeho hustota, směr růstu, nos a jeho tvar (např. orlí nos), výška čela, hustota a barva vlasů, účes, velikost uší, velikost rtů, vystouplost lícních kostí, zvrásnění různých míst na tváři, u mužů lze zkoumat, zda měl vousy (vousy na celé tváři, jejich délka, bradka, knírek, „kotlety“), výška osoby, její postoj, tělesná konstituce, velikost rukou a jiné. Přitom ztotožňující osoba musí vzít v potaz možnost úpravy některých znaků ztotožňované osoby po spáchání TČ, které se od té doby mohly více či méně změnit. Snaží-li se trestní řád a nauka o to, aby podmínky pro provádění obou druhů rekognic byly stejné, nemělo by se od rekognice věci upouštět a namísto ní provádět ohledání. Analogicky by se

⁷² PÚRY, František. In: ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 1545.

⁷³ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 61.

⁷⁴ STRAUS, Jiří. In: STRAUS: *Kriminalistická taktika...*, s. 170.

⁷⁵ JANULKOVÁ, Kateřina. *Rekognice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 22.

⁷⁶ Tamtéž, s. 21.

takovým postupem totiž mohlo postupovat i v případě rekognice osoby. Trestní řád takovému procesu zamezuje v § 104b odst. 1-4 TŘ a výslovně to neumožňuje ani u rekognice věci. Důvodem, pro který by tak kriminalisté mohli postupovat, je významné usnadnění plnění úkolů při vyšetřování trestné činnosti z důvodu náročnosti procesu rekognice. Trestní řád navíc nepřipouští ani výjimky, pro které by rekognice věci nemusela být prováděna.

Druhým a jednodušším vysvětlením, namísto podávání složitých výkladů, je dodržení základních zásad trestního řízení. Jednak zásady vyhledávací vyjádřené v § 2 odst. 5 TŘ, jednak zásady oficiality vyjádřené v § 2 odst. 4 věta první TŘ.

Trestní řád namísto stanovení striktního počtu věcí, mezi nimiž má být ztotožňovaná věc, používá značně neurčitý pojem „skupina“. Užijeme-li jazykového výkladu, lze skupinou rozumět i dvě věci. Literatura jej vykládá tak, že se ztotožňovaná věc předkládá mezi dalšími třemi věcmi téhož druhu, jednak s ohledem na podobnost s rekognicí osob, jednak aby byla zachována podstata rekognice jako výběru, který není nahodilý. Ve skupině ukázaných věcí by měla být jen jedna poznávaná věc stejně jako je tomu v případě rekognice osoby.⁷⁷ Existují však předměty, které z důvodu jejich povahy nebude možno ve skupině jiných věcí téhož druhu ukázat. Jedná se o skupinu unikátních předmětů, která odůvodňuje předvedení jen jednoho ztotožňovaného objektu, o jehož rekognici v konkrétním případě půjde.⁷⁸

3.1.4 Rekognice nemovitých věcí

Rekognice tohoto druhu se provádí velmi vzácně. Není komplexně upravena v trestním řádu. Na její existenci lze usuzovat a dovodit ji z ustanovení, která hovoří o „věci“, tj. § 104b odst. 1 TŘ, § 104b odst. 2 TŘ a § 104b odst. 5 TŘ. Věc je nicméně pojem obsáhlý a existuje jejich různá kategorizace. Trestní zákoník pojem nemovité věci v § 134 TZ nedefinuje, avšak komentář⁷⁹ k trestnímu zákoníku se opírá o výklad občanského práva hmotného, kdy jednou z kategorií věcí je dělení na věci movité a nemovité ve smyslu § 498 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“). Do nemovitých věcí spadají pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením (např. vinný sklep, stavba metra, podzemní garáže, podzemní podchody), věcná práva k nim, věci, které nejsou součástí pozemku, ale které nelze přenést z místa na místo bez porušení jejich podstaty, jednotky ve smyslu § 1159 OZ a stavby spojené se zemí pevným základem, které se v kontextu § 3055 OZ

⁷⁷ PÚRY, František. In: ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 1545.

⁷⁸ PRERAD, Vladimír a kol. *Kriminalistika: prozatímní učební text z oboru kriminalistické taktiky*. Praha: Ústav kriminalistiky PF UK, 1968, s. 354.

⁷⁹ Např. ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Svazek 1, § 1-204. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1213. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

nestanou součástí pozemku. Ve smyslu § 498 odst. 2 OZ jsou věcmi movitými všechny ostatní věci, které nespádají pod kategorii věcí nemovitých.⁸⁰

Dospějí-li kriminalisté k závěru, že přistoupí k rekognici nemovitých věcí, půjde o případy, kdy bude nutné ztotožnit část terénu, konkrétní místnost, byt, budovu,⁸¹ dům, chatu, stavbu, pozemek nebo místo v přírodě. Provedením rekognice vybraných objektů lze prokázat např. místo spáchání trestného činu, místo setkání pachatelů nebo místo úkrytu odcizených věcí.⁸²

Dbát je třeba na způsob přivedení osoby na místo, kde má dojít ke ztotožnění, aby nedošlo k ovlivnění její paměťové stopy, a tím ke zmaření účelu rekognice. Ztotožňující osoba by měla být do objektu nebo na objekt přivedena tak, aby se nemohla orientovat v prostoru, např. podle ulice, budovy nebo čísla popisného.⁸³ Domnívám se, že zákon obsahuje rozsáhlou mezeru, která může rekognici nemovitých věcí z možnosti jejího provedení zcela vyloučit. Aby dostáli kriminalisté požadavkům teorie a zachovali objektivitu provedené rekognice, měli by zajistit, aby se ztotožňující osoba neorientovala v prostoru. Jednou z možností, jež se nemusí jevit na první pohled jako intenzivní zásah do osobní integrity ztotožňující osoby, je zavázat osobě oči šátkem z látky, přes něhož nebude vidět, příp. nasadit speciální brýle, skrze něž jí bude znemožněno orientovat se v prostoru.

Případy, kdy je policista oprávněn použit prostředek k zamezení prostorové orientace podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR (dále jen „ZPČR“) upravuje jeho ustanovení § 51-54. Podíváme-li se na obecné podmínky pro použití donucovacího prostředku v § 53 ZPČR a podmínky použití prostředku k zamezení prostorové orientace v § 54 ZPČR, dojdeme aplikací těchto ustanovení k závěru, že je nebude moci použít k provedení rekognice nemovité věci. Ztotožňující osoba tak má právo odmítnout poskytnout součinnost s nasazením prostředku, který by jí znemožnil vnímat okolí s argumentací, že by takovým postupem bylo nezákonně zasaženo do její osobní svobody, resp. osobní integrity a porušena osobnostní práva.

Z předchozího plyne, že nepřipadá v úvahu použít ustanovení zákona o policii za účelem dodržení jednoho z požadavků na provádění rekognice nemovité věci, tj. zamezit osobě orientaci v prostoru. Nabízí se nicméně ještě jeden možný výklad, v němž spatřuji možnost

⁸⁰ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1764-1767. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁸¹ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 62.

⁸² SVOBODA, Ivo. *Kriminalistika*. Ostrava: Key Publishing s. r. o., 2016, s. 345.

⁸³ SVOBODA: *Kriminalistika...*, s. 345.

pokusit se odstranit vzniklou mezeru a rekognici provést v souladu s požadavky, které na ni klade teorie, a to prostřednictvím aplikace zcela jiných zákonných ustanovení.

Obecně platí, že vyžadují-li orgány činné v trestním řízení součinnost osoby, je povinna výzvě vyhovět a dostavit se k prováděnému úkonu, jímž je typicky výslech. Výslech bude třeba provést před rekognicí nemovité věci. Každá osoba, která bude v pozici ztotožňující osoby, jejíž součinnost bude kriminalisty vyžadována, je povinna výzvě vyhovět a dostavit se na místo podání výslechu. Povinnost dostavit se na příslušné místo stíhá i osoby oprávněné využít svého práva odepřít výpověď, tj. okruh osob vymezených v § 100 TŘ, obviněného nebo podezřelého, a osob, u nichž je ve smyslu § 99 TŘ výslech zakázán. Výjimku mají jen osoby požívající diplomatických výsad a imunit, které ani nejsou povinny dostavit se k výslechu, svědectví však mohou podat dobrovolně.⁸⁴ Porušení povinnosti vyslychané ztotožňující osoby, která je povinna vypovídat, osoby, která neodmítla vypovídat nebo osoby, na níž se nevztahuje žádný ze zákazů svědčit, uposlechnout výzvy, aby umožnila kriminalistovi nasadit jí prostředek, který by jí znemožnil orientaci v prostoru před jejím předvedením na ztotožňovaná místa, by bylo možné sankcionovat pořádkovou pokutou za podmínek § 66 TŘ. V jejím postupu lze spatřovat znemožnění provedení procesního úkonu, jenž kriminalisté považují za důležitý pro další postup ve vyšetřované trestné činnosti.

Závěry druhého z výše podaného výkladu by přesto bylo možno logickou argumentací zpochybnit. Žádná judikatura k rekognici nemovité věci neexistuje, existuje však judikatura k ústavním a zákonným ustanovením trestního řádu. Trestní řád ani judikatura k jeho jednotlivým ustanovením neukládají povinnost ztotožňující osobě, aby uposlechla výzvy policisty k nasazení prostředku znemožňujícího orientaci v prostoru pro účely provedení rekognice nemovité věci. Ustanovení § 114 TŘ nelze aplikovat ani analogicky, neboť by tím došlo k nepřipustnému rozšiřování výkladu ustanovení na případy, na které zjevně nedopadá, v důsledku jehož aplikace by došlo k porušení jedné ze základních lidských svobod – osobní svobody. Protože na povinnost uposlechnout zmíněnou výzvu policisty nedopadá žádné zákonné ustanovení, nelze přehlédnout ani existenci čtyř článků nejvyšší, ústavní síly. Tím je čl. 2 odst. 3 ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava ČR“), čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR, čl. 2 odst. 2 a odst. 3 Listiny základních práv a svobod ČR (dále jen „LZPS“), které jsou zrcadlovým vyjádřením čl. 2 odst. 3 a odst. 4 Ústavy ČR. Podrobí-li se ztotožňující osoba výzvě policisty k nasazení šátku nebo brýlí

⁸⁴ PÚRY, František. In: ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 1438.

znemožňující jí prostorovou orientaci, bude tak činit dobrovolně, ze své dobré vůle, v souladu se svým svobodným rozhodnutím.

Byť se k otázce rekognice nemovité věci nevyjadřovala podrobně ani teorie a v judikatuře o tomto druhu rekognice není ani zmínka, a nemohu se tak opřít o relevantní právní závěry, dovolím si přesto přiklonit se k procesnímu postupu, který považuji za zákonný i ústavně konformní. Opírám se mj. o výklad podaný výše, kdy provedení rekognice nemovité věci s prostředkem znemožňujícím prostorovou orientaci u ztotožňující osoby považuji za možný. Využití prostředku vyžaduje povaha úkonu, je s ním neoddělitelně spjata a provedení rekognice nemovité věci teorie připouští a počítá s ní. Pokud by kriminalisté neměli prostředek, jak osobě znemožnit orientaci v prostoru, nebylo by možno rekognici nemovité věci provést, aniž by byla garantována objektivita provedeného úkonu. V opačném případě by nezbylo, než zavrhnout zcela provádění této rekognice do doby, dokud by nebyl institut rekognice nemovitých věcí vyjasněn na zákonné úrovni, neboť jinak by soud mohl tímto způsobem opatřený důkaz prohlásit za absolutně neúčinný. Ztotožňující osobě je sice zasahováno do osobní integrity, ale nikoli tělesné integrity tak, jako je tomu např. u odběru krve. Je navíc legitimní požadovat, aby strpěla nasazení masky nebo šátku, jelikož právo ztotožňující osoby odepřít vypovídat, a neúčastnit se tak rekognice popřeno a porušeno nebude. Jak rozvádím výše, půjde-li o osobu oprávněnou výpověď odepřít a odepře-li vypovídat, nikdo ji nebude smět nutit ani k účasti na rekognici samé, tudíž ani ke strpění nasazování masky či šátku. Bezpředmětnými se tak stanou i úvahy o možném porušení zásady *nemo tenetur se ipsum accusare*, měl-li by stanout v pozici ztotožňující osoby podezřelý, obviněný či obžalovaný, neboť i oni musí být poučeni o svém právu odepřít výpověď a rekognice se neúčastnit.

Trestní řád obsahuje mj. ustanovení, která jsou široká, značně neurčitá a nevypočítávají všechny povinnosti, jimž je osoba povinna se v příslušném procesním postavení pro dosažení účelu daného úkonu podrobit, a přesto jsou považována za ústavní, byť ve svých důsledcích představují mnohem závažnější zásah do práv osob, než jakým je pouhé strpění prostředku znemožňující orientaci v prostoru. Mohu uvést již zmiňovaný a přitom kontroverzní § 114 TŘ, který byl předmětem stanoviska pléna Ústavního soudu.⁸⁵ Teorie se zřejmě vyhýbá podrobnější analýze právní úpravy (nejen) rekognice nemovitých věcí a úvahám *de lege*

⁸⁵ Stanovisko pléna Ústavního soudu ČR ze dne 30. listopadu 2010, sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10.

ferenda, když pouze konstatuje, že si kriminalisté namísto provedení rekognice nemovité věci vystačí s prověrkou výpovědi na místě ve smyslu § 104e TŘ.⁸⁶

3.1.5 Rekognice mrtvoly

Obvyklým, často prováděným procesním úkonem, který taktéž neupravuje dnešní znění trestního řádu, je rekognice mrtvoly. Procesní postup jejího provádění se prakticky zcela opírá o doktrínou položené teoretické poznatky. Judikatura i komentářová literatura k institutu rekognice mrtvoly mlčí. Okruh ztotožňujících osob se bude v každém případě lišit v závislosti na tom, zda kriminalisté, například podle věcí, který měl mrtvý u sebe, naleznou osobu nebo osoby, které mrtvého znají a byly by schopné jej identifikovat. Nepodaří-li se kriminalistům sestavit užší okruh ztotožňujících osob, bude ji provádět značný počet subjektů (např. z okolí místa nálezu místa mrtvoly). V takovém případě není třeba provádět výslech subjektů před rekognicí.⁸⁷ Bude-li počet osob nízký, předchází výslech ztotožňující osoby by měl být vyžadován. Často budou ztotožňujícími osobami příbuzní nebo osoby, které zemřelého dobře znaly a jsou schopny jej identifikovat. Ztotožňující osoby je třeba před rekognicí poučit podle jejich procesního postavení.⁸⁸ Je nutno přistoupit k *analogia legis*, a aplikovat tak ustanovení § 104b odst. 6 TŘ, neboť § 104b rekognici mrtvoly neupravuje.

Rekognovanou mrtvou osobou mohou být osoby zavražděné, sebevrazi nebo osoby, které zahynuly nešťastnou náhodou.⁸⁹ Rekognice s nimi se provádí v místě nalezení mrtvého, na pitevně nebo v márnici.⁹⁰ Je-li prováděna na pitevně, provádí se za přítomnosti soudního lékaře.⁹¹

Ať již byla příčina úmrtí ztotožňované osoby jakákoli, často budou tělo pokrývat různá zranění (řezné, bodné a bodnořezné rány, přetnutí končetiny, zlomeniny, roztržení lebky). Aby se zmírnila míra emocionálního prožitku ztotožňující osoby, je žádoucí mrtvého před rekognicí upravit (očistit, omýt) a přikrýt vhodnou pokrývkou. Při samotné rekognici se obvykle ukazuje jen obličej mrtvoly, případně ty části těla, na kterých jsou zvláštní znamení (tetování, mateřská znamení, bradavice apod.), podle kterých je možné ji identifikovat. Pokud nezískají kriminalisté bližší poznatky o totožnosti mrtvého, a okruh ztotožňujících osob tak

⁸⁶ SVOBODA: *Kriminalistika...*, s. 345; KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 62; FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování – rekognice [online]. krimi-servis.cz, 26. dubna 2008 [cit. 29. června 2021]. Dostupné z: <http://www.krimi-servis.cz/?p=104>.

⁸⁷ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 61.

⁸⁸ Tamtéž, s. 60.

⁸⁹ VICHLENDÁ, Milan. *Kriminalistika. Střední odborná škola ochrany osob a majetku s.r.o.* [online]. Karviná, 2011, s. 318. Dostupné z: <http://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>.

⁹⁰ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 61.

⁹¹ FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování – rekognice [online]. krimi-servis.cz, 26. dubna 2008 [cit. 29. června 2021]. Dostupné z: <http://www.krimi-servis.cz/?p=104>.

stanoví velmi široce, domnívám se, že kriminalisté by měli, nejen tehdy, mají-li podezření na spáchání trestného činu na mrtvém, upozornit ztotožňující osoby na určité zvláštnosti na těle osoby, poskytnout možnost k jejich prohlédnutí a dotázat se jich, zda nemohou podat podrobnější informace o jejich vzniku či původu. Typickým znakem mohou být tetování určitých obrazců, symbolů, čísel, jmen nebo názvů. Důležitým znakem může být i jazyk, v němž jsou jména nebo názvy vytetovány.

Než dojde vůbec k předvedení ztotožňující osoby na místo, kde má dojít ke znovupoznání mrtvého, měli by kriminalisté vyhodnotit psychický stav ztotožňující osoby a přihlížet k němu. S ohledem na rozvíjející se systém krizové pomoci obětem trestné činnosti, by měli policisté zvážit poskytnutí psychologické pomoci.⁹²

3.1.6 Rekognice zvířat

Druhem rekognice, který zaujímá v členění samostatné postavení, je rekognice zvířete. Stejně jako rekognice nemovitých věcí, tak i rekognice zvířete není častým procesním úkonem prováděným v trestním řízení nebo i mimo něj. Jednou z příčin může být chybějící zákonná právní úprava. Trestní řád ani názvem nenasvědčuje tomu, že by s tímto druhem počítal. Postup, jak provádět rekognici zvířat a její ucelenější popis, podává hrstka publikací.

Oblastí, kde provedení rekognice zvířete nachází své místo, přitom může být řada. Lze ji provádět při zjišťování totožnosti zatoulaných zvířat, za účelem identifikace bojových plemen psů v případě jejich útoků na osoby⁹³ nebo v případě odcizení zvířat.⁹⁴ Sdělovací prostředky však zaznamenávají nárůst počtu útoků psů na osoby všeobecně. Rekognice tak v dnešní době přichází v úvahu nejen v případě útoku bojového plemene na člověka, ale u psa jakékoliv rasy. Jde-li o krádeže zvířat, lze si představit, že větší uplatnění najde rekognice v případě krádeží živočichů chráněných Úmluvou o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES). Jsem však přesvědčena, že půjde-li o takové živočichy, jeví se provádění rekognice jako zbytečné, neboť u mnoha živočichů existují registry, které evidují jejich majitele. Pro ztotožnění pak postačí, předloží-li majitel příslušné dokumenty prokazující oprávnění k dispozici s chráněným živočichem.

Rekognice zvířat je specifická tím, že kombinuje jednak znaky rekognice osoby, jednak znaky rekognice věci. Zvíře je objektem bez abstraktního myšlení. Jde o znak, který je společný s rekognicí věci. Protože zvíře stejně jako věc nemůže ovlivnit svou „podobu“,

⁹² DVOŘÁKOVÁ, Ivana. *Krizová intervence u Policie České republiky* [online]. Brno, 2014 [cit. 29. června 2021]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/xn9gfc/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Dipl.-Theol. Univ. Stanislava Ševčíková, Ph.D., s. 34-35.

⁹³ SVOBODA: *Kriminalistika...*, s. 346.

⁹⁴ STRAUS, Jiří. In: STRAUS: *Kriminalistická taktika...*, s. 161.

odpadá nebezpečí změny zevnějšku či úmyslného změnění dynamických znaků.⁹⁵ Podíváme-li se na zastávaný názor blížeji, dojdeme k tomu, že není zcela správný, a tak i rekognice zvířete může být značně ztížena. Zvíře může změnit podobu v důsledku úmyslného zásahu člověka nebo jej změnit samo v důsledku plynutí času. Než bude nalezeno dlouho zatoulané zvíře, lze předpokládat, že bude umazané, zraněné a vyhublé. Stane-li se odcizené zvíře předmětem trestného činu týrání zvířat, bude i po ošetření veterinárním lékařem, podaří-li se zvíře nalézt a zachránit před smrtí, jeho poznání značně ztíženo s ohledem na útrapy, jaké utrpělo.

Ztotožňující osobou může být majitel zvířete, bylo-li odcizené nebo se zatoulalo, nebo osoba zvířetem napadená. Nemůže jí být osoba, která odhalila nebo uviděla odcizené zvíře, jehož totožnost má být zjištěna. Vyslýchaná ztotožňující osoba by měla uvést typické znaky, zvláštnosti, příp. dovednosti, které poznávané zvíře umí, podle nichž by jej mohla znovu poznat.⁹⁶ Teorie mlčí o nutnosti poučit ztotožňující osobu podle jejího procesního postavení. S ohledem na značné podobnosti co do průběhu rekognice s ostatními druhy rekognic, je třeba opět přistoupit k *analogii legis* a aplikovat § 104b odst. 6 TŘ.

Aby byl zajištěn objektivní výsledek provedené rekognice, počítá nauka s tím, že ztotožňované zvíře bude prezentováno ve skupině zvířat podobného druhu⁹⁷ (plemene či rasy). Pokud bychom však brali prezentovaný názor doslovně a prezentovali ve skupině např. čtyři psy téže rasy, barvy, velikosti, pohlaví, hustoty srsti, se stejnými zvláštními znameními na těle, bylo by znovupoznání poznávaného objektu zcela nemožné. Vzniká tak stejný praktický problém, který byl popsán v případě provádění rekognice movité věci.

Nauka již neuvádí, ve skupině kolika nejméně dalších přivzatých objektů je třeba ztotožňované zvíře předvádět. Prezentuje tři varianty, v jakých je možno ztotožňovaný subjekt předvádět. První varianta byla nastíněna výše. Počítá s prezentací ztotožňovaného objektu „ve skupině“ podobných kusů. Domnívám se, že analogickou aplikací ustanovení a výkladu o rekognici movitých věcí by mělo být ztotožňované zvíře prezentováno ve skupině nejméně dalších tří zvířat, které se mezi sebou významněji neodlišují. Druhou variantou je prezentace ztotožňovaného zvířete ve stádě stejného druhu zvířat.⁹⁸ Půjde často o příklad znovupoznání hospodářských zvířat. Třetí variantou je prezentace ztotožňovaného zvířete jako jediného poznávaného objektu, a to v případě, že ztotožňující osoba popsala podrobně jeho typické

⁹⁵ SVOBODA: *Kriminalistika...*, s. 346.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž.

znaky, zvláštnosti nebo reakce zvířete na hlas či pokyny.⁹⁹ Presentace takového zvířete ve skupině jiných zvířat by ztrácela na významu. Výstižným příkladem je např. pes, který se naučil nejen základním dovednostem (přivolání, podání tlapky, zůstat a jít na povel), ale i dovednostem náročnějším (přinesení konkrétní věci, skok do náruče, slalom mezi nohama jdoucího člověka, skok na záda osoby, couvání, otočky, stojky, plazení, stání na zadních tlapkách). Dalším příkladem může být papoušek, který opakuje naučená slova nebo melodie, přiletí na povel nebo má v oblibě hrát si s hračkou, na kterou byl zvyklý. Zastávám názor, že prezentace jediného zvířete najde místo v případě znovupoznání unikátních zvířat jako jsou zvířata chráněná Úmluvou CITES, chovná a výstavní zvířata nebo u zvířat chovaných jen několika chovateli v rámci České republiky.

3.2 Specifické druhy rekognice

3.2.1 Skrytá rekognice

Skrytá rekognice, nazývána též jako utajená, není vyčleňována zvlášť. Představuje pouze výrazně odlišnou procesní zvláštnost při svém provádění. Trestní řád ji upravuje v ustanovení § 104b odst. 7 věta první. Z povahy věci ji lze provést výlučně v rámci rekognice osoby *in natura* a jen tehdy, je-li poznávána podle svého vzezření. Institut skryté rekognice je v kriminalistice relativně novým. V České republice nebyl pořádně znám ještě na přelomu tisíciletí, byť existoval výklad, který provedení skryté rekognice v souladu s tehdejším zněním zákona připouštěl.¹⁰⁰

Podstata této rekognice spočívá v tom, že ji lze provést, aniž by musela poznávající osoba předstoupit před skupinu předváděných osob. Poznávající osoba pozoruje skupinu osob skrytě přes jednocestné zrcadlo nebo videotechniku. Trestní řád v ustanovení taxativně nevymezuje situace, při jejichž existenci by se skrytá rekognice prováděla obligatorně. Znění ustanovení je formulováno až příliš široce, když umožňuje provedení skryté rekognice vždy tehdy, vyžaduje-li to „povaha věci“. Otevírají se dveře ničím neřízeným úvahám kriminalistů, případně poznávajícím osobám, v jakých případech mohou skrytou rekognici provést. Vzniká nebezpečí neodůvodněného posílení práv poznávající osoby (často v procesním postavení svědka) za současného nebezpečí omezení jednoho ze základních práv obviněného – práva na spravedlivý proces, jehož součástí je právo obviněného na obhajobu. Nicméně i přes takto širokou formulaci ustanovení se lze opřít o teorii a konstantní judikaturu, jež počítají s důvody a ústavně konformním výkladem objektivně ospravedlňujícím provedení skryté rekognice.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Vady rekognice a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 2, s. 24.

Doktrína se shoduje na skupině případů, které ospravedlňují provést skrytou rekognici. První případ se týká situace, kdy jsou dány podmínky pro ochranu svědka ve smyslu § 55 odst. 2 TŘ, druhý se týká dítěte, je-li poznávající osobou, které by mohlo utrpět psychické trauma bezprostředním kontaktem s pachatelem, třetí zahrnuje důvodné podezření, že ztotožňovaná osoba bude chtít zmařit průběh a výsledek rekognice.¹⁰¹ Podobné důvody uvádí i další literatura.¹⁰²

Provádí-li se skrytá rekognice z důvodu ochrany svědka v trestním řízení, musí být splněny podmínky § 55 odst. 2 TŘ. K podmínkám, za nichž lze udělit svědkovi ochranu, se vyjadřovala i judikatura Ústavního soudu, která potvrdila výjimečnost tohoto institutu mj. právě z důvodu, že dochází k zásahu do práv obhajoby. V rámci svého nálezu uzavřel, že *omezit právo obviněného či obžalovaného na obhajobu utajením totožnosti svědka lze jen v jen v zájmu zachování základních práv tohoto svědka. Slovy zákona, zjištěné okolnosti musí nasvědčovat tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědeckví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv.*¹⁰³

Literatura upozorňuje na riziko, že rekognici by nemuselo být možné provést skrytě z důvodu nedostatečné vybavenosti policejního stanoviště. Kriminalisté by měli dostát požadavkům zákona, nastanou-li skutečnosti odůvodňující její provedení, a za spolupráce s ostatními policejními pracovišti ji provést na jiném místě, kde speciálně vybavenou místností s polopropustným zrcadlem nebo videotechnikou disponují, a poznávající osobu s osobou poznávanou na takové policejní pracoviště převézt.¹⁰⁴ Samozřejmě vždy tak, aby se tyto dvě osoby nepotkaly.

Neméně důležitým při provádění skryté rekognice mj. dostatečně vyvažujícím práva obhajoby je pořízení jejího audiovizuálního záznamu. Řešení spočívá ve využití kamerového zařízení, jež bude schopno zachytit kvalitní záznam celé rekognice. Zvolené řešení se jeví sice jako technicky i finančně náročnější, klade požadavek vybavit všechny policejní služebny nahrávacími zařízeními, avšak dostatečně vyvažuje práva obviněného. Pořídí audiovizuální záznam procesního úkonu by nemělo v dnešní době činit větší obtíže s ohledem na rostoucí význam provádění procesních úkonů prostřednictvím videokonferenčního zařízení. Mimo jiné i „klasická“ rekognice, kde se poznávající osoba uvidí fyzicky se skupinou poznávaných

¹⁰¹ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 58.

¹⁰² STRAUS, Jíří. In: STRAUS: *Kriminalistická taktika...*, s. 171; KONRÁD, Zdeněk. In: MUSIL: *Kriminalistika...*, s. 350; PŮRY, František. In: ŠAMAL: *Trestní řád...*, s. 1546-1548.

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 10. 2001, sp. zn. IV. ÚS 37/01

¹⁰⁴ FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování – rekognice [online]. krimi-servis.cz, 26. dubna 2008 [cit. 1. července 2021]. Dostupné z: <http://www.krimi-servis.cz/?p=104>.

osob, je dnes kriminalisty často zachycována vedle vyhotovení do protokolu současně také s pořízením videodokumentace.¹⁰⁵ Podíváme-li se na ostatní zvláštní způsoby dokazování, stalo se pořízení videozáznamu v kriminalistické praxi neoddelitelnou součástí provádění jak rekonstrukce,¹⁰⁶ vyšetřovacího pokusu,¹⁰⁷ tak prověrky na místě.¹⁰⁸ Rekonstrukce a vyšetřovací pokus jsou co do technické přípravy náročnější než rekognice a jedině videozáznam dokáže věrně zachytit jejich přípravu, průběh, chování osob, postup kriminalistů, časoprostor, v němž jsou prováděny, časovou linku a všechny detaily prováděného úkonu, které nepřipadá v úvahu do protokolu v papírové formě zachytit buď vůbec, nebo jen velmi limitovaně a těžkopádně.

3.2.2 Slepá (prázdňá) rekognice

Recentní judikatura Ústavního soudu¹⁰⁹ čím dál více akcentuje taková opatření při provádění rekognice, která by objektivitu jejích výsledků výrazně posílila. Ústavní soud apeluje na orgány činné v trestním řízení, aby tato opatření, byť jejich provedení trestní řád výslovně neukládá, realizovaly, a posílily tak, nikoli zanedbatelně, důkazní sílu provedené rekognice. Jedním z nich je tzv. slepá rekognice, při níž se testuje spolehlivost poznávající osoby. Poznávajícímu je ukázána baterie osob, ve které podezřelý není. Pokud někoho označí, je nutné jej pro navazující skutečnou rekognici brát jako nespolehlivého. Výzkumy totiž ukazují, že poznávající osoby, které neoznačí při slepé rekognici žádnou osobu, jsou mnohem spolehlivější při následné, další rekognici, v níž poznávaná podezřelá osoba již předstoupí.¹¹⁰

Podíváme-li se na slepou rekognici optikou českého práva, logickou úvahou dojdeme k závěru, že má svou podstatou velice blízko k vyšetřovacímu pokusu. V české literatuře lze najít obdobnou tezi u Konráda, která však nebyla vyslovena právě ve vztahu ke slepé rekognici. Tvrdí, že *v některých případech bude vhodné před rozhodnutím o rekognici provést*

¹⁰⁵ BRÁZDA, Jan. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*, 2008, č. 2, s. 46-48.

¹⁰⁶ FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování – rekonstrukce [online]. *krimi-servis.cz*, 26. dubna 2008 [cit. 1. července 2021]. Dostupné z: <http://www.krimi-servis.cz/?p=106>.

¹⁰⁷ FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování – vyšetřovací pokus [online]. *krimi-servis.cz*, 26. dubna 2008 [cit. 1. července 2021]. Dostupné z: <http://www.krimi-servis.cz/?p=105>.

¹⁰⁸ FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování – prověrka na místě [online]. *krimi-servis.cz*, 26. dubna 2008 [cit. 1. července 2021]. Dostupné: <http://www.krimi-servis.cz/?p=107>.

¹⁰⁹ Např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3709/16; nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. října 2020, sp. zn. II. ÚS 2016/20; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 23. srpna 2017, sp. zn. III. ÚS 1946/17; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. III. ÚS 1350/18; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 4. září 2018, sp. zn. III. ÚS 1581/18.

¹¹⁰ WELLS, Gary, OLSON, Elizabeth. Eyewitness testimony. *Annual Review of Psychology*, 2003, roč. 54, s. 288.

*vyšetřovací pokus s cílem zjištění, zda subjekt rekognice dokáže např. na určitou vzdálenost rozpoznat identifikační znaky.*¹¹¹

Osobně jsem přesvědčena, že slepá rekognice ve skutečnosti „čistou“ rekognicí ve smyslu § 104b TŘ není. Lze vyslovit názor, že jde o „hybrid“ vyšetřovacího pokusu a rekognice, neboť slepá rekognice kombinuje znaky obou těchto zvláštních způsobů dokazování současně. U poznávající osoby se testuje, jak je schopna vnímat předstoupivší osoby (tvář, celkovou postavu), jakých markantů si u nich všimne a zda správně rozpozná, že ztotožňovaná osoba se ve skupině poznávaných osob nenachází. Ukáže-li na některou z nich a vysloví-li závěr, že je to ona, kdo má být podle ní pachatelem trestného činu, „pravá“ rekognice ve smyslu § 104b nepřipadá v úvahu. Z pohledu kriminalistů lze postup vnímat jako testování věrohodnosti poznávajícího, kteří očekávají správný závěr o nepřítomnosti podezřelé poznávané osoby. Z jejich úhlu pohledu se postup jeví jako vyšetřovací pokus. Na druhé straně poznávající osoba musí současně porovnávat paměťovou stopu vzezření pachatele trestného činu s vzezřením předstoupivší skupiny osob. Jelikož o této lsti neví (a ani by vědět neměla), jeví se z jejího úhlu pohledu postup jako běžná rekognice ve smyslu § 104b TŘ.

Protože česká právní úprava s tímto procesním postupem výslovně nepočítá, je třeba po právní stránce brát slepou rekognici jako součást rekognice ve smyslu § 104b TŘ. Domyslíme-li nicméně některé procesní podrobnosti provádění slepé rekognice, došli bychom k závěru, že je slepá rekognice za současného znění trestního řádu v podstatě neproveditelná, přičemž ona neproveditelnost se týká neodkladného nebo neopakovatelného úkonu ve smyslu § 158a TŘ. Měla-li by být provedena rekognice jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, přičemž by se kriminalisté rozhodli nejprve předvést skupinu osob sestávajících jen z figurantů a až poté předvést druhou skupinu osob již s podezřelým (např. zadrženým či zatčeným) jakožto poznávanou osobou, jsem přesvědčena o nerealizovatelnosti zvoleného procesního postupu v tomto procesním stádiu.

Vycházím ze znění § 158a TŘ a jeho striktně nastavených podmínek pro provádění neodkladných či neopakovatelných úkonů ve fázi prověřování (tj. před zahájením trestního stíhání), který, jak z ustanovení jasně vyplývá, nedopadá na vyšetřovací pokus. Slepá rekognice totiž materiálně vyšetřovacím pokusem je, byť zde budou figurovat poznávající osoba spolu s osobami poznávanými. Vyšetřovací pokus totiž nelze provést jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon ve smyslu § 158a TŘ. Nahlížet na takový procesní postup, aby byl

¹¹¹ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 49.

proveditelný a jeho výsledky použitelné pro řízení před soudem, jako na klasickou rekognici ve smyslu § 104b TR s prvky vyšetřovacího pokusu považují za obcházení zákona.

Česká i zahraniční literatura vč. judikatury Ústavního soudu konstantně důrazně doporučuje, aby byla poznávající osoba upozorněna před rekogničním aktem, že se poznávaná osoba nemusí nacházet mezi prezentovanými, které před sebou spatří. Pramenem, o něhož se nedávná judikatura Ústavního soudu¹¹² opírá, je americká studie, jejíž výsledky potvrdily snížení chybných označení při provádění rekognic, v níž pachatel (resp. skutečný podezřelý, který měl být poznáván) chyběl, o 41,6 %, byla-li poznávající osoba předem informována o možnosti, že se pachatel ve skupině prezentovaných nemusí nacházet. U skupiny prezentovaných osob, v níž se pachatel (skutečný podezřelý) nacházel, došlo ke snížení správných identifikací jen o 1,9 %, dostalo-li se poznávající osobě stejného poučení.¹¹³

S vysloveným doporučením odborné literatury i judikatury se obecně ztotožňují a spatřují jej jako zcela legitimní, přesto při jejím provádění shledávám jistá rizika. Riziko spatřuji ve způsobu, jakým bude poznávající osoba poučena. Osoba, která poučení poznávající osobě podává, by v první řadě neměla vědět, zda baterie osob za chvíli předstoupivších bude obsahovat podezřelou poznávanou osobu, či nikoli, neboť v opačném případě hrozí nebezpečí nežádoucího ovlivnění poznávající osoby sugestivním vyjadřováním ze strany osoby poučení poskytující.

Další riziko spatřuji v osobě kriminalisty, který bude s poznávající osobou při samotném rekogničním aktu a bude jí rekognicí „provádět“. Osoba tohoto kriminalisty by taktéž neměla disponovat informací, zda baterie předstoupivších osob zahrnuje podezřelého, či nikoliv. Svým postojem, verbálními i nonverbálními projevy může, byť nevědomky, poznávající osobě napovědět, kdo je figurant, příp. poznávaná osoba, je-li mezi poznávanými. Jde o jedno z dalších opatření zvyšující objektivitu výsledků rekognice, jež zdůrazňuje Ústavní soud ve svých nálezech¹¹⁴ a odborná literatura¹¹⁵ taktéž. Opatření se má vztahovat na jakoukoli rekognici, tudíž i na slepou. Riziko případného nežádoucího ovlivnění poznávajícího tak je přítomno při provádění rekognice i s jejími procesními zvláštnostmi např. v podobě slepé rekognice vždy.

¹¹² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3709/16; nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. října 2020, sp. zn. II. ÚS 2016/20.

¹¹³ WELLS, OLSON: *Eyewitness testimony...*, s. 286-287.

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3709/16, bod 43-53; nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. října 2020, sp. zn. II. ÚS 2016/20, bod 27-36; nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. ledna 2021, sp. zn. III. ÚS 928/20, bod 31; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 23. srpna 2017, sp. zn. III. ÚS 1946/17, body 15-16; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. III. ÚS 1350/18, body 22-25; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 4. září 2018, sp. zn. III. ÚS 1581/18, bod 17.

¹¹⁵ Např. KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 57-58.

3.2.3 Spontánní rekognice

V trestním právu procesním se mohou vyskytnout situace, kdy poznávající osoba zhlédne poznávanou osobu ještě před rekogničním aktem. Ať se již poznávající potkala s poznávanou osobou úmyslně, nebo ji zahlédla nevědomky, váha důkazního prostředku později provedené rekognice bude mizivá, nebo může jít o absolutně nepoužitelný důkaz, střetla-li se poznávající osoba s osobou poznávanou před provedením rekogničního aktu, tedy v rozporu s § 104b odst. 2 TR.

Otázkou, kdy se střetne poznávající s poznávaným před provedením rekognice a použitelností následně provedené rekognice se zabýval Protivinský.¹¹⁶ Případ se týká zhlédnutí pachatele pokusu krádeže vloupáním vrátným. Vrátný rozpoznal v osobě, která hotel podruhé navštívila, tutéž osobu dříve spáchaného trestného činu. Z následně provedené rekognice neplyne jednoznačný závěr, že vrátný poznal pachatele pokusu krádeže. Vrátný mohl skutečně při druhém zhlédnutí v osobě rozpoznat pachatele trestného činu pokusu krádeže, ale mohl se i mýlit, neboť osoba, o níž se domníval, že je pachatelem, mohla být skutečnému pachateli, jehož vrátný zahlédl poprvé, jen velmi podobná. *Při následné rekognici se nelze věrohodně přesvědčit, zda ztotožňující osoba znovu poznává ztotožňovanou osobu podle paměťové stopy z doby trestného činu, nebo podle paměťové stopy vzniklé při předchozím spontánním znovupoznání.*¹¹⁷

Za důkaz může v obdobných případech sloužit jen výpověď osoby o spontánním znovupoznání pachatele, které může být správné i chybné. Výpověď musí být prověřována například porovnáním původního popisu pachatele se skutečnými znaky označené osoby nebo zjišťováním jejího alibi.¹¹⁸ Do jaké míry popis podaný poškozeným nebo svědkem odpovídá později zajištěné osobě lze dnes nejspolehlivěji zjistit ze sestaveného identikitu. To ovšem za předpokladu, že popis bude dostatečně konkrétní, detailní, nikoliv jen obecný či povšechný.

Spatří-li se poznávající osoba s osobou poznávanou, kdy není vůbec podstatné, zda na sebe navíc ještě promluví, například na chodbě, v kanceláři vyšetřovatele,¹¹⁹ v čekárně, na toaletě,¹²⁰ při přesunu do speciální místnosti určené pro provádění rekognice nebo při zajišťovacích úkonech s podezřelým nebo obviněným,¹²¹ půjde sice o spontánní znovupoznání, prohlásí-li, že v osobě, kterou právě spatřila, poznává pachatele spáchaného

¹¹⁶ PROTIVÍNSKÝ: Vady rekognice..., s. 20-22.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 20.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 21.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 17.

¹²⁰ FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování – rekognice [online]. krimi-servis.cz, 26. dubna 2008 [cit. 14. března 2022]. Dostupné z: <http://www.krimi-servis.cz/?p=104>.

¹²¹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. června 1989, sp. zn. 5 Tz 8/89, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. ledna 2013, sp. zn. 8 Tz 110/2012.

trestného činu. Bude-li rekognice přesto provedena, nesmí soud k ní přihlížet pro rozpor s § 104b odst. 2 TŘ pro podstatnou vadu způsobující její absolutní neúčinnost, byla-li provedena bezprostředně po kontaktu osob poznávající s poznávanou. Jako důkaz o spontánním znovupoznání může sloužit pouze výpověď osoby, která dotyčného identifikovala jako pachatele.

4 Rekognice osob

4.1 Úvod

Kapitolu čtvrtou, kterou, stejně jako předchozí kapitoly, člením do podkapitol a oddílů, považuji pro diplomovou práci za nejzásadnější. V kapitole se pokouším zodpovídat výzkumné otázky nastolené v úvodu práce, které jsou úzce zaměřeny na problematiku převážně rekognice osob, v níž kriminalistika, odborné články i judikatura vysokých soudů stále tápe a jednoznačné odpovědi na vybrané procesní situace dodnes nepodala. Systematicky kapitola navazuje svou logickou strukturou na kapitoly předchozí.

4.2 Rekognice ve světle zásady *nemo tenetur se ipsum accusare*

Podkapitolu z důvodu systematickosti pro její věcný obsah logicky předřazuji před ostatní. Zabývá se povahou rekognice z pohledu judikatury a odborných článků, kde odpovídá na stěžejní otázku, zda lze vůbec rekognici provádět v souladu se všemi ústavně-zákonnými platnými a účinnými ustanoveními právního řádu České republiky, resp. zda kriminalistická praxe postupuje v souladu se všemi ústavně-zákonnými požadavky.

Zásada *nemo tenetur se ipsum accusare* či *nemo tenetur se ipsum prodere*, nikdo není povinen sám sebe obviňovat či nikdo není povinen vydat sám sebe, představuje jednu z ústavně zaručených zásad, jež je součástí spravedlivého procesu ve smyslu čl. 36 odst. 1 LZPS, vyjádřenou jednak v čl. 37 odst. 1 LZPS, jednak v čl. 40 odst. 4 LZPS. Na mezinárodní úrovni je obsažena v čl. 14 odst. 3 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) pojímá zásadu jako součást práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy.¹²² Zásada se pak stala nejen v judikatuře Ústavního soudu základním stavebním kamenem pro posouzení povahy rekognice a dala vzniknout sporům o (ne)aktivitě poznávané osoby při jejím provádění.¹²³

Poprvé se Ústavní soud zabýval přípustností provádění rekognice z hlediska zásady *nemo tenetur* v nálezu sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007, čemuž ve věci stěžovatele předcházela protichůdná judikatura obecných soudů. Dvakrát ve věci rozhodující Městský soud v Praze konstantě setrval na přípustnosti rekognice *in natura* a povinnosti poznávané osoby se jí podrobit. Senát Vrchního soudu v Praze při projednávání druhého odvolání

¹²² Aplikací zásady se např. v rozsudku ESLP ze dne 3. května 2001, *J. B. proti Švýcarsku*, č. 31827/96; rozsudku ESLP ze dne 25. února 1993, *Funke proti Francii*, č. 10828/84; rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 28. října 1994, *John Murray proti Spojenému království*, č. 14310/88; rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 17. prosince 1996, *Saunders proti Spojenému království*, č. 19187/91; rozsudku ESLP ze dne 20. října 1997, *Serves proti Francii*, č. 20225/92; rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 11. července, *Jalloh proti Německu*, č. 54810/00.

¹²³ PROTIVINSKÝ, Miroslav. Pro jaký výklad rekognice (§ 104b TrŘ) se máme angažovat? *Kriminalistika*, 2006, č. 4, s. 263-266.

obžalovaného ve svém usnesení sp. zn. 5 To 33/03 ze dne 7. května 2003 sice nyní zamítl odvolání obžalovaného, avšak přesto vyjádřil odlišný právní názor na práva obviněného v poznávacím řízení. Navíc odmítl respektovat názor jiného senátu Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 169/02 ze dne 9. 10. 2002 a dovedil právo poznávané osoby účast na rekognici odmítnout. Obdobně se vyslovil i ministr spravedlnost ve stížnosti pro porušení zákona podané ve prospěch obžalovaného, kde mj. tvrdil, že poznávaný měl být poučen o právu účast na rekognici odmítnout. V postupu soudů spatřoval porušení tehdy platného a účinného § 92 TŘ o zákazu donucování obviněného k výpovědi nebo doznání. Nejvyšší soud projednávající stížnost pro porušení zákona jeho argumentaci i argumentaci odvolacího soudu odmítl a stvrdil povinnost poznávané osoby se rekognici *in natura* podrobit. Stěžovatel podal ústavní stížnost proti Nejvyšším soudem zamítnuté stížnosti pro porušení zákona, kde setrval na svém právu účast na rekognici odmítnout. Definitivní verdikt o právu (ne)odmítnout přinesl až Ústavní soud, který vyslovil povinnost poznávané osoby procesní úkon spočívající v rekognici *in natura* strpět. S konečným verdiktem a argumentací Ústavního soudu se ztotožňují z níže uvedených důvodů.

Judikatura i odborná teorie se shoduje na členění procesních úkonů na poli zásady zákazu sebeobviňování na tzv. úkony aktivní a pasivní povahy. Neshoduje se již zcela na tom, do které z těchto dvou kategorií rekognice patří.¹²⁴ Obě kategorie byly vyplněny mnoha příklady, které tvoří součást konstantní rozhodovací soudní praxe a které kriminalistická ani soudní praxe nezpochybňuje.

Úkon aktivní povahy znamená, že osoba, byť v daný okamžik nemusí být v procesním postavení obviněného, svou činností, aktivitou či projevem vůle učinit pohyb částí těla, poskytne sama nebo umožní tímto pohybem opatřit důkazní prostředek, jehož provedení ji může v budoucnu usvědčovat. Mezi úkony aktivní povahy judikatura zařadila např. výpověď obviněného (myšleno promluvení vůbec), napsání rukopisného textu (zkoušky písma) k písmoznalecké identifikaci, chůzi a jiné motorické zkoušky sledující koordinaci pohybů při tzv. ambulantním vyšetření příznaků opilosti, plnění úkolů souvisejících s vyšetřovacím pokusem, rekonstrukcí, prověrkou na místě,¹²⁵ donucování podezřelého/obviněného ke splnění povinnosti předložit věc v rámci institutu vydání věci ve smyslu § 78 TŘ skrze aplikaci § 66 TŘ.¹²⁶ Jako nepřípustné sebeobviňování označil ESLP úkony aktivní povahy spočívající ve vydání usvědčujících písemných dokladů v rámci trestního a daňového řízení

¹²⁴ POCHYLÁ, Veronika. Problémy a limity rekognice vyplývající ze zásady „nemo tenetur se ipsum accusare“. *Státní zastupitelství* [online databáze], 2016, č. 5 [cit. 14. června 2022]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

¹²⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. října 2007, sp. zn. III. ÚS 528/06.

¹²⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. února 2001, sp. zn. Pl. ÚS 29/2000.

o doměření daně,¹²⁷ použití výpovědi dříve získané pod hrozbou trestní sankce při mimosoudním vyšetřování prováděném obchodními inspektory¹²⁸ nebo vpravení látek do těla podezřelého za použití hrubé síly tak, aby vydával balíček drog, které spolkl.¹²⁹

Úkon pasivní povahy znamená, že podezřelá nebo obviněná osoba je povinna podrobit se procesním úkonům, jichž je obviněný toliko pasivním objektem a k jejichž strpění jej lze zákonnými prostředky přinutit.¹³⁰ Oproti úkonům aktivní povahy se po povinné osobě nepožaduje, aby projevila vůli konat pohyb. Zajišťované důkazní prostředky existují nezávisle na vůli povinné osoby. Mezi takové úkony judikatura zařadila snímání otisků prstů, vyšetření těla rentgenem, svlečení oděvu, aby bylo vidět tetování, sejmutí otisků zubů, tzv. neinvazivní metody odběru biologického materiálu (sejmutí srovnávacího vzorku pachu, odběr vzorku vlasů, bukální stěr).¹³¹

Obě kategorie sice mají společné, že provedení zajištěného důkazního prostředku může povinnou osobu později usvědčovat, avšak zásadním rozdílem mezi nimi je přípustnost donucení a překonání odporu povinné osoby (podezřelého či obviněného). U kategorie úkonů aktivní povahy je třeba povinnou osobu poučit o právu odmítnout vypovídat nebo takový úkon absolvovat. Odmítne-li procesní úkon podstoupit, nelze ji k úkonu donucovat ani pořádkovou pokutou, ani fyzickým překonáním jejího odporu. Stane-li se tak, půjde vždy o nezákonné donucení, v jehož důsledku půjde o absolutně neúčinný důkazní prostředek, neboť poskytla proti své vůli důkazní prostředek, který by ji mohl usvědčovat. Rozhodne-li se povinná osoba svobodně, po řádném poučení vyhovět procesnímu úkonu a absolvovat jej, důkazní prostředek takto získaný bude vždy použitelný. Naproti tomu u úkonu pasivní povahy je donucení přípustné, zákonem ospravedlněné a dovolené příslušnými normami trestního řádu. Důkazní prostředek takto získaný nebude absolutně neúčinným důkazem, nebude-li porušena jiná trestněprocesní norma při jeho opatřování, byť byla povinná osoba k němu donucována ať již pořádkovou pokutou, předvedením, nebo v krajním případě fyzickým překonáním jejího odporu. Zákonem souladné donucení umožňuje např. § 66, § 90, § 114 odst. 4 a 5 TR.¹³²

Jednoznačné zodpovězení nastolené otázky rezonuje v odborných kruzích dodnes. Institut přípustnosti rekognice *in natura* nezpochybňovalo ani socialistické trestní právo, ani

¹²⁷ Rozsudek ESLP ze dne 3. května 2001, *J. B. proti Švýcarsku*, č. 31827/96; rozsudek ESLP ze dne 25. února 1993, *Funke proti Francii*, č. 10828/84.

¹²⁸ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 17. prosince 1996, *Saunders proti Spojenému království*, č. 19187/91.

¹²⁹ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 11. července, *Jalloh proti Německu*, č. 54810/00.

¹³⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. října 2007, sp. zn. III. ÚS 528/06.

¹³¹ Stanovisko Ústavního soudu ČR ze dne 30. listopadu 2010, sp. zn. Pl. ÚS-st 30/10, bod 17-18.

¹³² Podrobněji k této zásadě viz MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování (nemo tenetur se ipsum accusare). *Kriminalistika*, 2009, č. 4, s. 252-264.

porevoluční judikatura trestních soudů. Při analýze judikatury k institutu rekognice se domnívám, že institut rekognice nejvíce do té doby zpochybnilo zmíněné usnesení trestního senátu Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 To 33/03 (v souvislosti se svým předchozím usnesením ze dne 10. července 2002 sp. zn. 5 To 69/02). Usnesení přípustnost rekognice *in natura* postavilo zcela na vůli poznávané osoby, aniž by rozhodnutí podalo podrobnější argumentaci či blíže specifikovalo důvody, pro které se vrchní soud odchyluje od předchozí judikatury obecných soudů a v čem konkrétně je spatřována „aktivita“ poznávané osoby.

Soudy až do doby vydání výše uvedeného usnesení dříve nikdy nezpochybňovaly institut rekognice, resp. nenamítaly její možnou protiústavnost. Žádná ústavní stížnost s návrhem na zrušení ustanovení § 93 odst. 2 TŘ tehdy účinného a na rekognici se vztahujícího ze strany jednotlivce ve smyslu § 72 ve spojení s § 74 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ČR (dále jen „ZÚS“) nebo návrh na jeho zrušení ve smyslu § 64 a násl. ZÚS nebyly nikdy podány.

Navíc rozhodnutí shledávám jako vnitřně rozporné. Rekognici *in natura* nepřipouští, ledaže by se jí chtěla poznávaná osoba po řádně podaném poučení dobrovolně zúčastnit. Naproti tomu připouští provedení rekognice *in foto*. Proč má být přípustná rekognice podle fotografií, kterou je možné dle usnesení provést vždy a rekognici *in natura* nikoliv, odmítne-li jí poznávaná osoba absolvovat? Vždyť poznávající osoba při rekognici *in foto* mezi fotografiemi může být schopná poznat pachatele vyšetřovaného trestného činu stejně, jako jej může poznat při rekognici *in natura* (ponechávám zde stranou vzájemný vztah mezi oběma typy rekognice ve smyslu dnešního § 104b odst. 4 TŘ). Z usnesení vrchního soudu tak nutně vyplývá závěr, že nutit poznávanou osobu k rekognici *in natura* představuje sebeusvědčování, a tudíž absolutně neúčinný důkazní prostředek, kdežto rekognice *in foto* takovým sebeusvědčováním není.

Zásadní skutečností je, že po vydání nálezů sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007 a č. j. IV. ÚS 301/05-2 ze dne 13. 11. 2007 nebylo vydáno obecnými soudy žádné takto excesivní rozhodnutí ohledně přípustnosti provedení rekognice. Měl-li Vrchní soud v Praze jako soud odvolací pochybnosti o ústavnosti tehdy platného a účinného § 93 odst. 2 TŘ, resp. ustanovení § 104b TŘ nově upravujícího rekognici s účinností od 1. 1. 2002, měl trestní stíhání ve smyslu § 255 odst. 2 TŘ (ve znění účinném od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2011) ve spojení s čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR přerušit a předložit věc Ústavnímu soudu.

Souhlasím se závěry nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 528/06, který vyslovil ústavnost trestním řádem nastavených pravidel rekognice, při níž je poznávaná osoba (včetně obviněného) povinna strpět její provedení a může být k účasti na ní přípustnými prostředky

(předvedením, uložením pořádkové pokuty) donucována. *Požadavky, jež jsou při rekognici na obviněného kladeny, nemají takový charakter, aby je bylo lze označit za donucování k sebeobviňování či k sebeusvědčování.*¹³³

4.3 Přípustnost provádění rekognice *in natura* z pohledu výkladových metod

Na institutu rekognice lze demonstrovat, jak je provedení a pozdější použitelnost procesního úkonu hraniční. Existují relevantní argumenty jak ve prospěch provádění rekognice odmítající argument porušení práva neusvědčovat sám sebe, tak v neprospěch provádění rekognice naopak připouštějící porušení zásady *nemo tenetur*.

Jde-li o argumenty ve prospěch použitelnosti rekognice jako důkazního prostředku před soudem, uvádím následující. Jeden z hlavních argumentů pro byl zmíněn výše, kdy se od poznávané osoby vyžaduje při uskutečnění rekognice, aby vynaložila oproti jiným procesním úkonům, k nimž není přípustné podezřelou či obviněnou osobu donucovat zákonnými prostředky, mnohem méně fyzické aktivity. Nález Ústavního soudu jasně vymezil, že dostavení se a samotná účast na úkonu za aktivní jednání považováno není.¹³⁴

Bude-li tak poznávaná osoba předvolána, předvedena, zadržena či zatčena a dopravena na policejní služebnu (či jiné vhodné místo) za účelem provedení rekognice, samotné dostavení se, donucení k dostavení se nebo chůze poznávané osoby do místnosti uzpůsobené pro rekognici není aktivním jednáním. Stejně tak není aktivním jednáním uzpůsobení zevnějšku poznávané osoby vzhledu pachatele tak, jak jej popsala poznávající osoba. Poznávaná osoba není povinna činit nic jiného, než strpět úpravu svého vzhledu ať již nasazením oblečení odpovídající vzhledu pachatele z doby trestného činu, doplňků na hlavu či obličej a případné kosmetické maskérské úpravy obličeje či jiné části těla. To však za přísného respektování ústavního principu, aby nebyla narušena důstojnost poznávané osoby i figurantů.

Argumenty ve prospěch provádění rekognice lze dovést ze zákonné úpravy trestního řádu pomocí aplikace výkladových metod. Domnívám se, že se Ústavní soud ve svém nálezu (sp. zn. III. ÚS 528/06) mohl obšírněji věnovat ustanovení o rekognici z hlediska vícera výkladových metod, než jen z pohledu systematického výkladu. Pro komplexní pochopení institutu rekognice se tak v dalších odstavcích zaměřuji na relevantní ustanovení vztahující se k rekognici z pohledu metody jazykového, systematického, teleologického a komparativního výkladu, přičemž se současně tyto závěry pokouším konfrontovat s (často protichůdnými) závěry publikovanými v odborné literatuře.

¹³³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. října 2007, sp. zn. III. ÚS 528/06.

¹³⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. prosince 2010, sp. zn. II. ÚS 2369/08.

4.3.1 Jazykový výklad

Jde-li o jazykový výklad, potvrzuje konstantně Ústavní soud ČR ve své judikatuře, že je třeba k němu přistupovat vždy obezřetně, neboť představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě a východisko pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu.¹³⁵ Nejinak je tomu i v případě rekognice, kdy si s jazykovým výkladem už pro samou složitost institutu nelze vystačit. Znění § 104b odst. 1 TŘ věty první „*Rekognice se koná...*“ nezbuzuje na první pohled pochybnosti. Znění neuvádí výslovně žádné výjimky, ani demonstrativně, ani taxativně, kdy by nebylo přípustné rekognici provést. Pochybnosti o přípustnosti jejího provedení vyvstávají až s ustanovením § 104b odst. 6 TŘ a pojmem „totožnost“ užitý § 104b odst. 1 TŘ větou první TŘ.

Jeden z minoritních názorů při aplikaci těchto a dalších ustanovení dovozuje, že právě ony zakládají právo poznávané osoby odmítnout účast na rekognici.¹³⁶ Fryšták v pojmu totožnost užitém v § 93 odst. 3 TŘ (ve znění účinném do 31. 12. 2011) a § 114 odst. 3 TŘ (ve znění účinném do 29. 6. 2006) vidí postup směřující ke zjištění osobních údajů, nikoli k prověření toho, zda obviněný je totožný s osobou, která např. na místě trestného činu zanechala stopy nebo byla na místě trestného činu viděna. Pod zjištěním osobních údajů rozumí získání údajů o jménu, příjmení, datu a místa narození, rodném čísle, stavu, bydlišti, zaměstnání či dalších údajů potřebných k tomu, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou, např. přezdívkou.¹³⁷ Nelze přehlížet vývoj, kterým si výše zmíněná ustanovení prošla. Pro překonání vzniklých výkladových obtíží si již s jazykovým výkladem na tomto místě nevystačíme.

4.3.2 Systematický výklad

Pojem „totožnost“ používá trestní řád na různých místech, např. v ustanoveních § 8a odst. 1, § 8b odst. 2, § 51 odst. 4, § 55 odst. 1 písm. c), § 55 odst. 2, § 67 písm. a), § 68 odst. 3 písm. c), § 76 odst. 2, § 78 odst. 5, § 91 odst. 1, § 93 odst. 2, § 101 odst. 1, § 101a, § 104a odst. 5, § 104b odst. 1, § 104b odst. 7, § 114 odst. 3, § 158 odst. 3 písm. f), § 183a, § 200 odst. 1, § 205 odst. 1 a další.

Za relevantní ustanovení důležitá pro výklad pojmu „totožnost“ a přípustnost provádění rekognice z hlediska systematického výkladu považuji § 92, § 93, § 104b a § 114 TŘ. Rekognice se do přijetí novely trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. skrývala v § 93 odst. 2

¹³⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.

¹³⁶ FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika* [online], 2004, roč. 37, č. 4, s. 282-291 [cit. 27. března 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

¹³⁷ Tamtéž.

TŘ. Rekognice s ohledem na znění ustanovení a jeho zařazení do oddílu upravující výslech obviněného byla považována za zvláštní formu výslechu.¹³⁸ Nenahlíželo se na ni jako na další možný důkazní prostředek odlišující se od výslechu.

Pohled Fryštáka na zmíněná ustanovení dle mého není správná, neboť odhlíží od jejich historického vývoje, systematiky ustanovení a jejich účelu a drží se spíše jazykového výkladu. Tvrdí, že z ustanovení § 93 odst. 3 a § 114 odst. 3 TŘ nelze žádným způsobem dovodit povinnost účasti poznávané osoby na prováděné rekognici a že zmiňovaná právní úprava zde směřuje k „něčemu úplně jinému“, než je právě provedení rekognice.¹³⁹ Pokud vyjdeme ze striktně jazykového výkladu a odhlédneme zcela od dalších výkladových metod, nelze než s jeho názorem souhlasit. Ustanovení o rekognici nikterak nehovoří. Názor pak ale zcela přehlíží úpravu (tehdy nového) § 104b TŘ, který byl v době publikace článku již účinný a který měl průběh rekognice postavit najisto. Poznávající osoba nezná a nesmí znát totožnost osoby (ve smyslu jména či jmen a příjmení). Totožnost osoby je určena až v důsledku poznávacího aktu, pro což svědčí samotné znění ustanovení § 104b odst. 1 TŘ „...a určil tím jejich totožnost.“

Další výklad komplikuje chaotické a nesystémové zařazení § 93 odst. 2 druhé věty.¹⁴⁰ Do systematického výkladu spadá totiž i argumentace sousledností a obsahovou návazností částí právního předpisu. Paragraf představuje ucelenou obsahovou jednotku právního předpisu vztahující se k jedné věci. Úprava odstavce paragrafu se tak vztahuje nejen na bezprostředně předchozí odstavec, ale i na všechny předcházející odstavce. Věta v odstavci se vztahuje na všechny věty předcházející. Pokud se měla vztahovat jen na bezprostředně předcházející větu, měla by předcházející věta končit středníkem a poslední věta měla být částí věty za středníkem.¹⁴¹

Ustanovení § 93 odst. 3 věta druhá, z něhož dle názoru Fryštáka nijak nevyplývá povinnost poznávané osoby strpět rekogniční úkony, by se mělo dle uvedených metodologických pravidel vztahovat jak na § 93 odst. 1, § 93 odst. 2, tak na § 93 odst. 3 větu první TŘ. Jednoznačně vyplývá, že se povinnost obviněného vždy strpět úkony potřebné

¹³⁸ KONRÁD, Zdeněk. In: MUSIL: *Kriminalistika...*, s. 346.

¹³⁹ FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika* [online], 2004, roč. 37, č. 4, s. 282-291 [cit. 27. března 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

¹⁴⁰ S účinností do 31. 12. 2011 šlo o ustanovení § 93 odst. 3 větu druhou. Proto, pokud hovořím v rámci výkladových metod o ustanovení § 93 TŘ a jeho třech odstavcích, mám na mysli jejich původní znění s účinností do 31. 12. 2011.

¹⁴¹ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 139-140.

k tomu, aby se zjistila jeho totožnost dle § 93 odst. 3 věty druhé TŘ, vztahuje i na § 93 odst. 2 TŘ (účinný do 31. 12. 2011) upravující rekognici do přijetí tzv. velké novely TŘ.

Uplatnit prezentovanou argumentaci lze i dnes při existenci nové úpravy rekognice v § 104b TŘ skrze § 104b odst. 6 TŘ. Navíc obdobná konstrukce jako byla v § 93 odst. 2 věta před středníkem TŘ se nachází nyní v § 104b odst. 1 větě první TŘ. Pro úplnost doplním, že ustanovení § 93 odst. 2 TŘ bylo sice účinné i po přijetí nové úpravy zvláštních způsobů dokazování, a to až do 31. 12. 2011, zřejmě v důsledku legislativního nedopatření, při němž novela zák. č. 265/2001 Sb. pozapomněla § 93 odst. 2 TŘ zrušit a zbylá ustanovení § 93 přečíslovat.¹⁴² Komplexní úpravu obsaženou v § 104b TŘ bylo třeba aplikovat přednostně před ustanovením § 93 odst. 2 TŘ,¹⁴³ a to až do doby jeho zrušení ke dni 1. 1. 2012.

4.3.3 Teleologický výklad

Na institut rekognice z hlediska (vlastního) objektivně teleologického výkladu se zaměřil ve svých nálezech i Ústavní soud ČR. Výkladová metoda je v rozhodování vysokých soudů při řešení sporných výkladových otázek tradičně používána. V rámci ní při hledání účelu je třeba si klást otázku, *jaký rozumný účel může být interpretovanému ustanovení hic et nunc nejrozumněji přiřazen. Jaký důvod mohl zákonodárce mít, aby příslušné ustanovení vydal, přičemž předpokládáme, že jednal racionálně.*¹⁴⁴

Ústavní soud se k jejímu účelu vyjádřil poprvé v nálezu sp. zn. III. ÚS 256/01 tak, že nelze mít pochybnosti o tom, že *institut rekognice fotografiemi*¹⁴⁵ *je efektivním důkazním prostředkem, tedy je institutem umožňujícím dosažení veřejného statku (dobra), spočívajícím v náležitém objasnění trestných činů a spravedlivém potrestání jejich pachatelů. Kromě uvedeného plní rekognice i další účel. Vzhledem ke skutečnosti, že rekognice je prostředkem prověrky věrohodnosti přímého svědectví, plní rovněž účel vyloučení nevinných osob z podezření, a tudíž účel ochrany individuálních práv před neodůvodněným stíháním a odsouzením.*¹⁴⁶ Podobné závěry zopakoval Ústavní soud v usnesení sp. zn. I. ÚS 5/02 ze dne 25. 6. 2002 a nálezu sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007.

Nepoměrné ztížení, ne-li úplné znemožnění vyšetřování vystupuje do popředí nejvýrazněji u objasňování majetkových, násilných, popř. sexuálně motivovaných trestných činů, kdy byli přítomni jeho spáchání pouze poškozený (či poškození) a pachatel, nejsou

¹⁴² Obdobným ustanovením až do konce roku 2011 byl § 103 TŘ, neboť § 93 odst. 2 se měl použít při vzniku potřeby provést rekognici, kde by poznávající osobou byl svědek.

¹⁴³ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 208.

¹⁴⁴ MELZER: *Metodologie nalézáni práva...*, s. 162.

¹⁴⁵ Závěr lze vztáhnout i na rekognici in natura, neboť v následujících větách se Ústavní soud vyjadřuje k institutu rekognice obecně.

¹⁴⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. března 2002, sp. zn. III. ÚS 256/01.

známi prozatím žádní další svědci a doposud nebyly (či již ani nemohly být např. pro jejich zničení nebo zahlázení) zajištěny stopy z místa činu či stopy nacházející se přímo na osobě podezřelého (oděrky, pohmožděniny, zranění, DNA v podobě bukalních stěrů, stěrů zpod nehtů, otisky zubů, zajištění oblečení pro následnou analýzu totožnosti vláken za účelem jejich porovnání s vlákny na oblečení oběti). Nutno pamatovat, že postup, kdy bude provedena rekognice před zahájením trestního stíhání ještě ve fázi prověřování, musí být v souladu s ustanovením § 158a TŘ. Blížeji se k otázce neodkladných a neopakovatelných úkonů ve vztahu k rekognici zmiňují v kapitole 4.4. Rekognice může být pro policejní orgán v danou chvíli jediným zdrojem informací, jediným důkazním prostředkem, po jehož zajištění bude dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin spáchala určitá osoba, a vyhoví tak dostatečně požadavku § 160 odst. 1 větě první TŘ nezbytnému pro zahájení trestního stíhání.

Byla-li rekognice před přijetím své komplexní úpravy provedené zákonem č. 265/2001 Sb. považována některými za zvláštní formu výslechu, připouštím, že by přicházelo do úvahy vážněji uvažovat o akceptaci názoru, že poznávaná osoba má právo účast na rekognici odmítnout s odůvodněním, že jelikož je rekognice považována za určitý druh výslechu, je jejím právem odmítnout vypovídat, resp. nepřispívat svou aktivitou v podobě „výslechorekognice“ k sebeobviňování. Jinak řečeno, byla-li rekognice pojímána jako součást výslechu obviněného, mohl by mít obviněný právo odeprít vypovídat ve smyslu § 92 odst. 1 TŘ.

Jak vyplývá podaných výkladových metod, s názorem, který připouští právo poznávané osoby odmítnout účast na rekognici, se neztotožňuji. Považuji za nutné zmínit, že i z takto kusé minulé právní úpravy rekognice bylo možno postavit najisto alespoň jeden závěr, jenž byl dovozen později i judikaturou relativně krátce po přijetí úpravy zvláštních způsobů dokazování. Rekognice nebyla a nemůže být brána jako zvláštní forma výslechu obecně. Prezentovaný právní názor v podobě této věty je nic neříkající. Položme si otázku – zvláštní forma výslechu koho, které osoby a v jakém (procesním) postavení se nachází? *Z povahy a způsobu provádění rekognice totiž vyplývá, že jde o specifickou formu výslechu poznávající osoby (svědka, podezřelého nebo obviněného), nikoliv poznávané osoby, a jejím smyslem je, aby poznávající osoba znovu poznala konkrétní osobu nebo věc. Jeli tedy poznávající osobou obviněný, nemůže být k tomuto úkonu donucován, a pokud po poučení prohlásí, že poznávací řízení absolvovat nechce, je nutno to akceptovat. Naprosto jiná situace je ovšem tehdy, jestliže poznávající osobou je svědek a obviněný je objektem tohoto úkonu, tedy tím, kdo má být poznán. V tomto případě ho lze k účasti na rekognici v pasivní roli poznávaného nutit*

a pochopitelně není důvod ho poučovat o možnosti svou účast na ní odmítnout. On sám totiž nic nepoznává a nejde zde ani o žádný zásah do jeho tělesné integrity.¹⁴⁷

4.3.4 Analogie a komparativní výklad

Nezbytným předpokladem pro aplikaci analogie je mezera v zákoně. Mezera představuje neúplnost, nedostatek něčeho. Ke zjištění takové neúplnosti přistupuje navíc hodnotový soud, kdy to, co zde není, zde má skutečně být. Pro výkladový problém tak z jazykového hlediska chybí aplikovatelný předpis, který by však musel existovat, kdyby byl zákonodárce důsledný vzhledem k plánu zákonodárství, k tomu, co právní řád ve své celistvosti vyžaduje. Při hledání mezery v zákoně se porovnává jazykový význam ustanovení právních předpisů s tím, jaký by tento význam měl být.¹⁴⁸

Fryšták dovozuje neúplnost právní úpravy § 104b TŘ jeho komparací s § 104c a § 104d TŘ, a vypomáhá si tak skrze analogii.¹⁴⁹ Bude-li každý přistupovat k institutu rekognice z hlediska výše popsaných výkladových metod, nelze jinak než dospět k jednoznačnému závěru, že pro analogii není místo, neboť zde základní předpoklad pro analogii a dotváření práva, jímž je mezera v zákoně, chybí. Ponechávám stranou skutečnost, že názor navíc opomíjí, že právem odmítnout účast na procesním úkonu disponuje podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek, který má právo odepřít výpověď i v rámci prověrky na místě dle § 104e odst. 2 TŘ při přiměřené aplikaci § 104c odst. 4 TŘ. Ustanovení § 104b odst. 6 TŘ výslovně upravuje, jaká ustanovení se mají aplikovat při provádění rekognice vedle samotného § 104b TŘ. O analogii by bylo možno uvažovat až při absenci § 104b odst. 6 TŘ. Argumentaci Fryštáka pomocí analogie, ustanoveními § 104c odst. 4 TŘ a § 104d odst. 2 TŘ, tak považuji za nepřiléhavou.

Ústavní soud ve svém nálezu jako *obiter dictum* pro doplnění a přesvědčivost svého rozhodnutí dodal, že institut rekognice je uznáván i zahraničními právními řády např. ve Spolkové republice Německo nebo Spojených státech amerických.¹⁵⁰

4.4 Rekognice jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon

Bohatá je judikatura i teorie na poznatky ohledně rekognice prováděné jako neodkladný či neopakovatelný úkon, méně bohaté už na jednotný závěr ohledně konkrétních situací, za nichž možno tyto úkony provádět. Nejvýraznější protipól tvoří teorie, která se oproti

¹⁴⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. března 2003, sp. zn. 7 To 128/2003. Obdobně Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2006, sp. zn. 4 Tz 210/2005.

¹⁴⁸ MELZER: *Metodologie nalézání práva...*, s. 221.

¹⁴⁹ FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika* [online], 2004, roč. 37, č. 4, s. 282-291 [cit. 1. dubna 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

¹⁵⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. října 2007, sp. zn. III. ÚS 528/06.

judikatuře a praxi policejního postupu staví k podmínkám přípustnosti důkazního prostředku rekognice provedeného jako neopakovatelný úkon poměrně příkře (viz dále). Skutečnost, kdy nebude rekognice provedena jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon za podmínek § 158a TŘ, může nicméně významným způsobem ztížit vyšetřování a důkazní situaci před soudem.

Procesní podrobnosti, za nichž lze realizovat rekognici jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, byly přijaty stejně jako zvláštní způsoby dokazování velkou novelou zákonem č. 265/2001 Sb. Novela vložila nové, pro rekognici realizovanou ve fázi prověřování jako neodkladný či neopakovatelný úkon, ústřední ustanovení § 158a TŘ a novelizovala celé ustanovení § 160 TŘ, přičemž § 160 odst. 4 TŘ nově upravil kritizovaný nedostatek trestního řádu, totiž povinnost uvést v protokolu o provedení procesního úkonu jako neodkladného či neopakovatelného podrobnosti, na jejichž základě bylo shledáno naplnění podmínek k provedení úkonu právě jako neodkladného či neopakovatelného.

Rekognice představuje nezastupitelné místo v trestním řádu. Nemožnost ji provádět, resp. ponechání provedení procesního úkonu spočívajícího v rekognici zcela na vůli podezřelého či obviněného by vyšetřovatelům zcela znemožnilo další postup ve věci, přičemž s otázkou přípustnosti jejího provedení se pojí další relativně složitá právní otázka. Policejní orgán se dostává do svízelné situace v případě, kdy bude třeba provést rekognici jako neodkladný (příp. současně také jako neopakovatelný) úkon před zahájením trestního stíhání z důvodu, že není známa totožnost osoby, jíž by bylo možno sdělit obvinění, a vyhovět tak požadavku § 160 odst. 1 TŘ, kdy musí být dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin spáchala určitá osoba.

Trestní řád, a to ani před novelizací zákonem č. 265/2001 Sb., neupravoval demonstrativně situace, při jejichž existenci by bylo přípustné provést rekognici jako neodkladný (či neopakovatelný) úkon před zahájením trestního stíhání. Jednu z prvních situací výslovně uvedla judikatura v usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 1996, sp. zn. 3 To 937/95, jehož závěry zopakovalo usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 1. 2001 sp. zn. 7 To 141/2000 a usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 3. 2002, sp. zn. 1 To 29/2002. Lze je shrnout citací právní věty vyjádřené v jednom z nich: *„Rekognice provedená ukázaním osob svědkovi (§ 104b odst. 1, 2, 3 tr. ř.) má povahu neodkladného úkonu ve smyslu § 158a, § 160 odst. 4 tr. ř. také v případě, kdy nejsou k dispozici jiné prostředky, jak objasnit skutečnosti podmiňující zahájení trestního stíhání,*

nebo v případě, kdy ty prostředky, které k dispozici jsou, by mohly ohrozit důkazní význam takové rekognice (např. rekognice provedená ukázkou fotografie).“¹⁵¹

Námítka nepoužitelnosti rekognice provedené jako neodkladný (či neopakovatelný) úkon provedený před zahájením trestního stíhání se objevuje pravidelně v odvoláních a dovoláních obviněných. Obecné soudy tudíž výše tři uvedená usnesení poměrně často citují a ospravedlňují jimi procesní postup policejního orgánu. S přístupem policie, resp. soudů co do procesního postupu realizujících rekognici jako neodkladný či neopakovatelný úkon před zahájením trestního stíhání se zcela neztotožňují, byť věcně souhlasím s výše citovanými usneseními.

Nedostatek v rozhodování soudů spatřuji v nedostatečném odůvodnění co do vypořádání se s otázkou další použitelnosti tří zmiňovaných usnesení z důvodu změny právní úpravy trestního řádu provedené velkou novelou, zákonem č. 265/2001 Sb. Všechny trestné činy řešené třemi usneseními se staly před 1. 1. 2002, tedy před účinností velké novely trestního řádu. Je obecně známo, že při podstatné změně právní úpravy nutno vždy pečlivě zvažovat, zda k předmětným ustanovením do té doby vydaná judikatura je i nadále použitelná. Trestné činy, které zmiňují uvedená usnesení, byly spáchány a rekognice s poznávanými osobami provedeny před 1. 1. 2002. Po analýze dostupných rozhodnutí v právních databázích cituje Nejvyšší soud tato usnesení v různých svých rozhodnutích vydaných mezi lety 2003-2017, příp. je necituje vůbec a připouští provedení rekognice jako neodkladný (či neopakovatelný) úkon před sdělením obviněním z důvodu potřeby určit totožnost poznávané osoby a zahájit vůči ní trestní stíhání v případě pozitivního výsledku poznávacího řízení, a vyhovět tak požadavku v § 160 odst. 1 TŘ. V některých rozhodnutích se k otázce neodkladnosti či neopakovatelnosti nevyjádřil vůbec. Důvod odmítavého postoje Nejvyššího soudu ČR k podrobnějšímu zdůvodnění spočívá v nezpůsobilosti podřazení námítky dovolatele pod nejčastěji namítaný dovolací důvod § 265b odst. 1 písm. g) TŘ. Obdobně tak v některých případech učinil Ústavní soud s odůvodněním, že tato námítka nemá ústavněprávní dimenzi a sama o sobě není způsobilá zasáhnout do ústavou zaručených práv obviněného.¹⁵²

Velká novela z úpravy trestního řádu vypustila ustanovení § 160 odst. 2, které mj. umožňovalo provést úkon jako neodkladný či neopakovatelný tehdy, nebylo-li možno zahájit trestní stíhání proto, že osoba, která mohla být obviněna, nebyla ještě známa. Současně však vložila nový § 158a TŘ. Porovnáme-li tato dvě ustanovení, lze tvrdit, že přijaté řešení je

¹⁵¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. března 2002, sp. zn. 1 To 29/2002.

¹⁵² Např. usnesení Ústavního soudu ze dne 23. srpna 2012, sp. zn. II. ÚS 2500/11, usnesení Ústavního soudu ze dne 21. května 2008, sp. zn. IV. ÚS 800/06.

kompromisem vyvažujícím práva obhajoby na jedné straně a současně umožňujícím policejnímu orgánu objasňovat trestnou činnost, který by byl jinak v možnosti vyšetřovat trestné činy zcela paralyzován. Ustanovení § 158a TŘ se liší od původního § 160 odst. 2 TŘ ve třech podstatných směrech. Před zahájením trestního stíhání ve fázi prověřování lze provádět jako neodkladné (či neopakovatelné) úkony jen ty spočívající v rekognici nebo výslechu svědka, kde se vyžaduje návrh státního zástupce a přítomnost soudce, jemuž jsou dány určité „usměrňující“ pravomoci. Z úmyslu zákonodárce je zjevné, že si byl vědom existence rozmanitých situací, které mohou nastat před zahájením trestního stíhání, a informací důležitých pro trestní řízení, které bude možné získat výslechem nebo rekognicí. Lze se důvodně domnívat, že situace zákonodárce, v nichž bude mít rekognice povahu neodkladného (či neopakovatelného) úkonu prováděného ve fázi prověřování, právě s ohledem na objektivní nemožnost všechny předvídat, nemohl ani vyjmenovat. Opačný postup by mohl navíc přinést další výkladové potíže, příp. kriminalisty při vyšetřování omezovat.

Zastávám závěr, který razí obecné soudy vč. Nejvyššího soudu a který potvrzuje i Ústavní soud ČR, totiž že rekognice může být skutečně jediným důkazním prostředkem, který umožní sdělit obvinění poznávané osobě po zjištění a potvrzení její totožnosti po provedení rekogničního aktu. Neztotožňuji se však s praxí policejního postupu vyhotovující protokol o rekognici a státního zástupce, jenž podává návrh na její provedení ve smyslu § 158a TŘ, odůvodňují-li jej pouze tím, že nebyly k dispozici žádné jiné prostředky, jak skutečnosti podmiňující zahájení trestního stíhání objasnit, a proto navrhuji rekognici provést jako neodkladný (či neopakovatelný) úkon. Uvedené zdůvodnění může naznačovat značné zjednodušování procesního postupu orgánů činných v trestním řízení, aniž by se pokusily vyhledat jiné důkazní prostředky, které by vedly k dostatečně silnému podezření, že právě tato osoba spáchala trestný čin, a postačovaly tedy k zahájení trestního stíhání.

Za schůdnější z hlediska naplnění práv obhajoby považuji následující procesní postup. Zahájí-li úkony trestního řízení policejní orgán na základě poznatků ze své úřední činnosti nebo na základě trestního oznámení poškozené osoby a z obsahu podaného vysvětlení poškozené osoby je pro policejní orgán zřejmé, že pro neznámou totožnost pachatele hodlá přistoupit k provedení rekognice jako neodkladného (či neopakovatelného) úkonu před zahájením trestního stíhání, měl by policejní orgán vyzvat poškozenou osobu, aby v rámci podávaného vysvětlení uvedla co nejpřesnější popis pachatele a vyzvat ji k součinnosti při sestavování identikitu. Je-li popis dostatečně podrobný, měl by se policejní orgán nejprve pokusit podle sestaveného identikitu vytipovat osobu, jíž se portrét nejvíce podobá,

z policejních databází nebo operativního šetření policejního orgánu v terénu, aby v případě shody vypátrané osoby, byli tuto schopni zadržet za podmínek § 76 TŘ a podrobit ji rekognici *in natura* za podmínek § 104b TŘ ve spojení s § 158a TŘ, které je třeba dát přednost před rekognicí *in foto*. Dojde-li ke ztotožnění zadrženého poškozenou osobou, mohou zahájit trestní stíhání zadrženého, neboť bude dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba ve smyslu § 160 TŘ. Zásada presumpce neviny tím není porušena, neboť k závěru o spáchání trestného činu určitou osobou postačí vyšší stupeň pravděpodobnosti.¹⁵³ Pro policejní orgán počíná fáze vyšetřování. Neznamená to tedy, že by pozitivním výsledkem rekognice byla trestní věc definitivně vyřešena.

Nepodaří-li se vypátrat hledaného podezřelého během rozumné doby, za níž považují období maximálně dvou až čtyř týdnů,¹⁵⁴ bude odůvodněna rekognice *in foto* provedená jako neodkladný úkon ve smyslu § 158a TŘ, ale nikoli jen z důvodu, že k dispozici nejsou žádné jiné prostředky, jak skutečnosti podmiňující zahájení trestního stíhání objasnit. Primárním důvodem, pro který bude rekognice realizována jako neodkladný úkon, bude dlouhá doba, která uběhla od doby činu, kdy reálně hrozí zapomenutí skutečností důležitých pro trestní řízení v paměti poškozené, zejména pak podoby pachatele.¹⁵⁵ Promptně prezentovaný názor vyjádřil Nejvyšší soud v závěru jednoho svého usnesení.¹⁵⁶ *Na okraj v obecné rovině možno dodat, že samozřejmě není možno vždy neomylně dopředu říci, že ztráta důkazu zcela jistě nastane. Uvedený právní institut však nevyžaduje jistotu o budoucí ztrátě důkazu, postačuje zde důvodná obava.*¹⁵⁷ Bude-li úspěšná, jsem přesvědčena, že rekognice (byť „pouze“ *in foto*) vč. výsledku poškozené osoby, jenž je její součástí, jsou dostatečným podkladem pro to, aby byla poznaná osoba obviněna. Závěr potvrzuje již citované usnesení NS ČR ze dne 12. 3. 2014 sp. zn. 5 Tdo 45/2014 nebo nadčasová redakční poznámka Roberta Fremra a Pavla Šámala k usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 1. 2001, sp. zn. 7 To 141/2000.¹⁵⁸

Redakční poznámka zastala kritický postoj k právní větě č. 1 citovaného rozhodnutí, kdy se v projednávaném případě nabídla otázka, *zda například již označení údajného pachatele poškozeným v předloženém fotoalbu, resp. sestavení portrétu údajného pachatele*

¹⁵³ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 2063.

¹⁵⁴ V kriminalistické praxi nebyla výjimkou ani rekognice *in foto* realizovaná s poškozenou až čtyři měsíce po spáchání trestného činu. Avšak postup při rekognici *in foto* byl v případě přezkumu Nejvyšším soudem v dovolání podaném obviněným (dovolatelem) v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. března 2014, sp. zn. 5 Tdo 45/2014 shledán jako souladný s § 158a a § 104b TŘ.

¹⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. března 2014, sp. zn. 5 Tdo 45/2014.

¹⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. července 2012, sp. zn. 3 Tdo 831/2012.

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. září 2007, sp. zn. 4 Tz 68/2007.

¹⁵⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. ledna 2001, sp. zn. 7 To 141/2000 s redakční poznámkou uveřejněné v časopise Soudní rozhledy č. 5, roč. 2011.

nepostačovalo k zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TŘ s tím, že následná rekognice osoby mohla být odložena až na dobu, kdy obviněnému bude ustanoven obhájce. Tento závěr zdá se, že současná praxe, jak kriminalistická, tak judikaturní, příliš nezastává, neboť po rekognici *in foto* nenásleduje obvinění rozpoznané osoby, ale vypátrání této osoby, a poté rekognice *in natura* se zadrženou podezřelou osobou. Až v případě, kdy je rekognice *in natura* úspěšná následuje obvinění. Volený ustálený postup striktně odmítám z několika důvodů.

Ze zažitého postupu policejní praxe vyplývá, že poškozené poznávající osobě po provedení rekognice *in foto* jakoby zcela nevěřili a hodlají si její rozpoznávací schopnosti ještě jednou prověřit při další rekognici, tentokrát *in natura*. Pochybnosti však mohou rozptýlit sami kriminalisté, zeptají-li se poznávající osoby, jak si je jistá svým výběrem právě označené fotografie, na kolik procent, resp. jak hodnotí sestavený identikit co do jeho kvality, příp. ji požádat, aby poskytla aktivní součinnost při jeho úpravách. Pochybnosti může rozptýlit sama poškozená osoba, aniž by ji musel kriminalista vyzývat.

Zadrží-li kriminalisté poznávanou podezřelou osobu nebo zjistí, kdo takovou podezřelou osobou je a nezjistí ji, provedou nejprve rekognici *in foto*, poté rekognici *in natura* a teprve následně, až po kladném výsledku poznávacího řízení, jí sdělí obvinění, shledávám postup jako rozporný s právem na obhajobu a výsledky rekognice provedené *in natura* jako nepoužitelný důkazní prostředek před soudem. Nepopírám možnost provést rekognici *in natura* po provedení rekognice *in foto*, budou-li dodrženy podmínky § 104b odst. 4 TŘ. Domnívám se však, že jako procesně nejčistší se jeví řešení, které umožní poznávané osobě poté, co bude obviněna po rekognici *in foto*, zvolit si obhájce nebo požádat policejní orgán o jeho ustanovení ve smyslu § 33 TŘ, přičemž až po volbě nebo ustanovení obhájce bude policejní orgán oprávněn provést rekognici *in natura*, rozhodne-li se ji provést a bude-li možno ji vůbec ještě provést. Jsem si vědoma, že prezentovaný názor, nelze uvést do policejní praxe bez nutné změny zákona (blíže viz kapitolu 4.5).

Další situace, v nichž bude objektivně odůvodněno provést rekognici jako neodkladný úkon, podává rozsáhlá judikatura. Vedle důvodu, kterým je ztráta paměťové stopy (zapomínání),¹⁵⁹ bylo její provedení jako neodkladný úkon posvěceno v případě, že hrozí možná změna vzhledu pachatele a s tím související zapomínání svědka,¹⁶⁰ policejnímu orgánu se nepodařilo zajistit přítomnost skupiny osob, které by se v podstatných charakteristikách

¹⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. 4 Tdo 706/2014.

¹⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. února 2017, sp. zn. 7 Tdo 189/2017.

morfologie obličeje a antropologického typu podobaly poznávané osobě,¹⁶¹ není možno ukázat osobu, která má být poznána, aby případným předvoláním nebo předvedením jmenovaného k rekognici *in natura* nebyl varován druhý pachatel, jehož totožnost není prozatím známa,¹⁶² poznávající osoba žije v zahraničí a Českou republikou pouze projížděla,¹⁶³ policii se prchající podezřelou osobu nedařilo zadržet ve spojení s tím, že otisk podoby pachatele mohl s dalším uplývajícím časem v paměti svědkyně blednout,¹⁶⁴ otevřít si 6 Tdo 392/2014-22, 8 Tdo 166/2018-39, II. ÚS 120/07-1, IV. ÚS 603/03

Výše řešený institut neodkladnosti se shora podaným výkladem nevyčerpává. Daleko obtížnější je jednoznačné zodpovězení otázky, zda rekognice je (ne)opakovatelným úkonem. Předně třeba uvést, že judikatura se v zásadě shoduje, že je opakovatelným úkonem tehdy, byla-li provedena nejprve *in foto* a následně, po vzniku potřeby, *in natura*, přičemž názor opírají o zákon – ustanovení § 104b odst. 4 TŘ.¹⁶⁵ Na druhé straně teorie co do možnosti rekognici provést znovu vstřícný postoj neprezentuje.

Rekognice je některými definována explicitně jako úkon zpravidla neodkladný či neopakovatelný.¹⁶⁶ V některých případech shledává rekognici jako úkon opakovatelný také Protivinský¹⁶⁷ nebo Brázda.¹⁶⁸ Taktéž já se domnívám, že v minulosti vznikaly a v budoucnosti vzniknou situace, které si objektivně vyžádají opakování rekognice. Zásadní problém však spočívá ve znění právní úpravy. Teorie se nepřímou vyjádřila tak, že provedení rekognice *in natura* po rekognici *in foto* (za předpokladu dodržení ustanovení § 104b odst. 4 TŘ) je sice *secundum et intra legem*, fakticky však, podíváme-li se na podstatu rekognice a její průběh, nikoliv. Navíc to, co by právní úprava měla stanovovat, v ní chybí, čímž myslím vymezení situací, alespoň demonstrativně, ale dostatečně určitě, dovolujících provést rekognici opětovně. Dalším nešvarem policejní praxe je provádění tzv. „dvojitých rekognic“, tj. rekognic, které následují v těsném sledu za sebou.

Prvně se budu zabývat nastolenou otázkou vztahu opakované rekognice *in natura* po rekognici *in foto* v kontextu dnes platné a účinné právní úpravy. Právní úprava opakovanou rekognici výslovně umožňuje. Protivinský i Brázda se přesto k úpravě vyjadřují kriticky, což

¹⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. listopadu 2014, sp. zn. 4 Tdo 1368/2014.

¹⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. března 2014, sp. zn. 5 Tdo 45/2014.

¹⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. ledna 2014, sp. zn. 5 Tdo 65/2014.

¹⁶⁴ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. července 2012, sp. zn. 5 To 238/2012.

¹⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. srpna 2007, sp. zn. 5 Tdo 983/2007.

¹⁶⁶ STRAUS, Jiří. In: STRAUS: *Kriminalistická taktika...*, s. 166; STAŇKOVÁ, Lenka. Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon. *Trestněprávní revue*, [online databáze], 2017, č. 4 [cit. 4. dubna 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁶⁷ PROTIVÍNSKÝ: Vady rekognice..., s. 15-22.

¹⁶⁸ BRÁZDA, Jan. Je rekognice „in natura“ opakovatelný, nebo neopakovatelný úkon? *Bulletin advokacie*, [online databáze], 2013, č. 10 [cit. 4. dubna 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

argumentačně obsáhle rozvádí. Ústředním důvodem, proč by tento postup měl být změněn, je skutečnost vzniku nové paměťové stopy utvořivší se po provedení rekognice *in foto*. Protivinský ji proto, až na vzácné výjimky, odmítá. Nelze totiž vyloučit, že poznávající osoba při rekognici osoby *in natura* označí poznávanou osobu nikoli na základě paměťové stopy vzniklé v souvislosti s trestným činem, nýbrž v souvislosti s rekognicí podle fotografie.¹⁶⁹ Staňková ani Konrád se s názorem Protivinského neztotožňují. Staňková ji považuje za úkon opakovatelný, jelikož ustanovení § 104b odst. 4 TŘ postup umožňuje. Je si vědoma, že výpovědní hodnota opakované rekognice bude velmi malá, což by soudce měl vzít v úvahu při jejím hodnocení.¹⁷⁰ Konrád právní úpravou neargumentuje, ale vychází z komplexnosti rekognice *in natura*, kdy *subjekt rekognice provádí znovupoznání také podle identifikačních vlastností objektu rekognice, které fotografie nezachycuje (např. tělesnou výšku, dynamické vlastnosti, znaky na rukou atp.)*.¹⁷¹

Zastávám názor, že každý z autorů má ve své podstatě pravdu. Jsem přesvědčena, že změnou právní úpravy by bylo možno dospět k přijatelnému výsledku, který by vyhověl i výtkám citovaných autorů. Novelizovaná právní úprava by počítala jak s rekognicí *in foto*, tak s rekognicí *in natura*. Podrobněji by však musely být upraveny podmínky, za nichž je realizovat. Nebylo-li by možno provést rekognici *natura* z důvodů prezentovaných výše, nezměnilo by se na provádění vůbec nic. Proběhla by standardní rekognice *in foto* se všemi náležitostmi, s nimiž dnešní úprava počítá. V případě úspěšnosti a v případě, že by policejnímu orgánu byla k dispozici rozpoznaná osoba z rekognice *in foto*, připouštěla by právní úprava i rekognici *in natura*, nicméně jen a pouze v jediném případě, pokud by byly poznávající osobě prezentovány tytéž subjekty fyzicky, které předtím viděla „pouze“ na fotografiích. Lze pak oprávněně říci, že by procesní změnou došlo k vyslyšení výtek nejen zmíněných autorů, neboť při rekognici *in natura* může být poznávající osoba nikoliv zanedbatelně sugestivně ovlivněna paměťovou stopou vytvořenou při předchozí rekognici *in foto*. Jsem si vědoma nedokonalosti i mého názoru. Lze se ohradit a říci, že by mnou zastávaný názor odporoval současnému znění § 104b odst. 2 věta druhá TŘ. Domnívám se nicméně, že jiný postup reálně ani nepřipadá v úvahu. Jde opět o kompromis, který by současně vyhověl požadavku na subsidiaritu rekognice *in foto*, současně by vyhověl požadavkům doktríny. Navíc ustanovení § 104b odst. 2 věta druhá TŘ lze novelizovat a upravit výjimky připouštějící rekognici opakovat.

¹⁶⁹ PROTIVÍNSKÝ: *Vady rekognice...*, s. 16.

¹⁷⁰ STAŇKOVÁ, Lenka. Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon. *Trestněprávní revue*, [online databáze], 2017, č. 4 [cit. 4. dubna 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁷¹ KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 57.

Nelze se proto divit názoru publikovanému Protivinským, neboť jeho dlouholeté zkušenosti z kriminalistiky jemu samému ukázaly, že *k rekognici osoby in natura nejsou v naší policejní praxi nikdy přibírány ty osoby, které jsou vyfotografovány na snímcích, které byly přivzaty z kriminalistických evidencí k fotografii rekognované osoby! To znamená, že ztotožňující osoba je při rekognici in natura přímo a silně sugestivně ovlivněna, neboť ve skupině osob předvedených in natura se nachází jediná osoba, kterou viděla při první rekognici mezi několika fotografiemi.*¹⁷²

Druhou položenou otázkou, na kterou se pokusím nalézt uspokojivou odpověď, je vymezení situací, za nichž rekognici možno opakovaně provádět. Současné znění § 104b odst. 2 věty druhé TŘ nevyhovuje zcela tak, aby bylo možno rekognici ve zvláště ojedinělých případech provést znovu. Jak jsem stručně uvedla výše, měla by právní úprava ony případy alespoň demonstrativně vymežit. Protivinský uvádí, že to mohou být *pouze ty, při nichž zhlédnutí objektu při první rekognici nemůže negativně ovlivnit výsledky opakované rekognice. Jsou to např. rekognice živých osob, které ztratily paměť (amnésie) nebo se vydávají za osoby jiné, a jsou ztotožňovány blízkými příbuznými. Dále je to rekognice mrtvých osob nezjištěné totožnosti, které byly zavražděny, spáchaly sebevraždu, zahynuly při dopravních (leteckých, železničních, silničních) nehodách či důlních neštěstích, byly zabity bleskem v exteriéru, náhle zemřely mimo domov a bez dokladu, ap.*¹⁷³ Demonstrativní výčet je nezbytný, neboť těžko předvídat nejrůznější situace, které mohou v budoucnu nastat.¹⁷⁴ Rozhodujícím kritériem však vždy musí být úvaha policejního orgánu, *zda určité okolnosti při provedení první rekognice působí tak, že de facto k rekognici vůbec nedošlo, a tedy nemohlo dojít ani k negativnímu ovlivnění paměťových stop v mysli poznávající osoby.*¹⁷⁵

Posledním bodem závěru kapitoly jsou tzv. dvojité rekognice. Policejní orgán nejprve vyzve poznávanou osobu (ve většině případů), aby si vybrala libovolné číslo a zařadila se na libovolné místo ve skupině osob. Poté, co poznávající osoba ukáže na osobu a číslo, byť označí nesprávnou osobu, je skupina odvedena a postup se opakuje, příp. jde o postup, kdy jsou prohozeny fotografie i jejich čísla, je-li prováděna rekognice *in foto*.

Popsaný postup považuji za absurdní, neboť popírá podstatu rekognice, jíž je znovupoznání osoby, jak ji vnímala poznávající osoba podle paměťové stopy vytvořené při

¹⁷² PROTIVÍNSKÝ: Vady rekognice..., s. 16-17.

¹⁷³ Tamtéž, s. 15-16.

¹⁷⁴ Další případy uvádí např. Konrád In: KONRÁD, VESELÁ: *Rekognice...*, s. 57.

¹⁷⁵ STAŇKOVÁ, Lenka. Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon. *Trestněprávní revue*, [online databáze], 2017, č. 4 [cit. 5. dubna 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

spáchání trestného činu. Budí dojem, že nejde o identifikaci, ale hádání.¹⁷⁶ Odporuje navíc přímo ustanovení § 104b odst. 2 TŘ. Nelze jinak než souhlasit s názorem, že půjde o podstatnou vadu rekognice,¹⁷⁷ která povede jen k absolutní neúčinnosti opakované rekognice. Navíc opakovaná rekognice může současně zpochybňovat výsledky dříve provedené rekognice, pokud v obou rekognicích (první i druhé opakované, byť neúčinné) poznávající osoba ukázala pokaždé na jinou osobu, resp. jednou na osobu poznávanou, podruhé na figuranta a *vice versa*.

Přímo odmítnout musí policejní praxe i další orgány činné v trestním řízení názor publikovaný v komentáři, jenž tvrdí, že ve vhodných případech bude namístě, aby bylo znovupoznání osoby opakováno za účelem vyloučení nahodilosti její volby a zvýšení spolehlivosti rekognice,¹⁷⁸ který je oprávněně s ohledem na výše uvedené Protivinským i Konrádem kritizován.¹⁷⁹

¹⁷⁶ PROTIVINSKÝ, Miroslav. Rekognice po velké novele trestního řádu. *Kriminalistika*, 2005, č. 2, s. 121.

¹⁷⁷ PROTIVINSKÝ: Vady rekognice..., s. 23.

¹⁷⁸ PŮRY, František. In: ŠÁMAL: *Trestní řád...*, s. 1543.

¹⁷⁹ KONRÁD, Zdeněk. Po velké novele trestního řádu objevujeme v kriminalistické taktice nové problémy? *Kriminalistika* [online], 2006, roč. 39, č. 2, s. 93-100 [cit. 5. dubna 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

Závěr

Účelem první kapitoly bylo každému, kdo bude chtít s tématem rekognice jakkoliv pracovat, přiblížit právní úpravu a její zasazení mezi ostatní zvláštní způsoby dokazování. Jelikož jde o slovo cizího původu, věnuje se kapitola přiblížení jejího významu prostřednictvím publikací zabývajících se významovými konotacemi. Vedle lingvistické stránky kapitola sumarizuje definice rekognice různých autorů. Podává soudobější definici, která by odrážela všechny její znaky. Protože jsem se ve třetí kapitole zabývala právní úpravou různých typů rekognic, zařadila jsem pro přehlednost možná klasifikační kritéria členění rekognice. Nejde jen o pouhý výčet. Ke každému kritériu jsem se snažila najít oporu v právní úpravě z důvodu stěžejního významu zásady legality v odvětví trestního práva. Lze konstatovat, že se všechna více či méně opírají o dnes účinnou úpravu rekognice. Byť uvádím názorný příklad, kdy se jednotlivá kritéria navzájem prolínají, zvažovala bych na místě zákonodárce při změně právní úpravy vložit do trestního řádu klasifikační kritéria ať už podaná Konrádem, či Protivinským, a formulovat u nich pravidla provádění rekognice, a to minimálně pro přehlednost s ohledem na složitost přípravy i provádění rekognice. V závěru kapitoly první uvádím s ohledem na zvolený název diplomové práce společné a odlišné znaky rekognice s dalšími zvláštními způsoby dokazování, kdy mnohé z nich, lze odvodit přímo z trestního řádu.

Smyslem druhé kapitoly bylo poukázat na aspekt rekognice, který s ní na první pohled vůbec nesouvisí. Při bližším seznámení se však jedná o zcela zásadní pilíř, neboť rozhoduje o tom, zda bude rekognice vůbec proveditelná, příp. pokud ji nebude možno provést pro určité překážky na straně poznávající osoby, dává nástroje prokazatelně pomáhající k obnovení paměťové stopy, a tedy k možnosti získat provedením rekognice významný důkazní prostředek. I když prezentuji dva instituty, které zrekonstruování paměťové stopy napomáhají, v trestněprávní praxi je upřednostňován kognitivní psychologický rozhovor, neboť u vyšetřovací hypnózy může dojít k tzv. pošpinění paměťové stopy z důvodu změněného stavu vědomí, kdy osobě může být třetí osobou „vnuknuto“ něco, co se v průběhu trestněprávní události vůbec neudálo.

Protože bylo jedním z cílů zhodnocení právní úpravy rekognice, činím tak zde v souvislosti s typy rekognic, které nejsou tak často prováděny jako rekognice osoby. V případě rekognice věci doporučuji definovat pojem věci výhradně pro účely rekognice, neboť může hypoteticky nastat také situace, kdy bude nutné identifikovat informace na nosiči, který věcí je, nicméně značek identifikovaného nosiče je spousta. Nebylo by tak co

identifikovat, neboť všechny nosiče by byly stejné, odmyslíme-li od takových detailů, že by si poznávající osoba byla schopna zapamatovat, že nosič, který má identifikovat měl nějakou rýhu nebo vryp. Šlo by o mimořádně výjimečné případy. Rozdílný názor literatury byl prezentován ohledně znaku nebo zvláštnosti, který poznávaná věc musí mít. Racionální argumentací byl vyvrácen názor Vondrušky, že věc nesmí být určitým způsobem zvýrazněna nebo zdůrazněna, aby poznávající osobě nepřímou připomněla, kterou z věcí má poznat. Opomenut nebyl ani argument Janulkové, která dospěla k závěru, že pokud poznávající osoba uvede tak kvalitní popis věci, ztrácí rekognice věci smysl. Osobně jej považuji za velice silný, avšak jak argumentuji v práci, osobně nevidím pro takový postup při současné úpravě zákonnou oporu. Věnovala jsem též pozornost výkladu neurčitého pojmu „skupina“. Rekognice zvířete pak práce řeší obdobné otázky jako u rekognice movité věci.

Jako významnou mezeru v zákoně shledávám neupravení rekognice nemovité věci. Skutečnost, že s ní zákonodárce počítá, je možno dovodit částečně z užitého pojmu „věc“ v ustanovení § 104b odst. 5 TŘ. Právní úprava jinak chybí zcela. Poznatky tak kriminalisté, chtějí-li ji provést, musí čerpat z odborné literatury. Opět s pomocí výkladu, bylo možné odpovědět na otázku, jaká nemovitá věc může být znovupoznána a jakým legálním způsobem zamezit poznávající osobě v ovlivnění paměťové stopy, má-li být k poznávané nemovité věci přivedena, kde se řeší mj. použití prostředku znemožňujícího prostorovou orientaci.

Dalším typem rekognice, která nebyla opomenuta, je rekognice mrtvol. Podmínky pro její provádění stanoví výlučně teorie. Jde o typ rekognice, jejíž nezahrnutí do právní úpravy lze zákonodárci omluvit. S ohledem na její průběh, nepovažuji tento typ rekognice za problematický.

U skryté rekognice hrozí riziko ohrožení práv obhajoby z důvodu použitých značně neurčitých pojmů v ustanovení § 104b odst. 6 TŘ. Situaci sice dostatečně řeší judikatura a teorie, ale uvítala bych výslovné zakotvení situací, při nichž lze skrytou rekognici konat. Taktéž jsem upozornila na riziko spojené se skrytou rekognicí, a to nedostatečnou vybavenost policejních služeben. Je třeba vždy trvat na tom, aby skrytá rekognice byla provedena byť na vzdálenější služebně, která příslušným vybavením disponuje. V oddílu věnujícímu se slepé rekognici shledávám jako nejzajímavější, že se do institutu skryté rekognice promítá do určité míry také institut vyšetřovacího pokusu. Lze mluvit o dvou stranách téže mince. Otázku paměťové stopy a váhy důkazního prostředku otevírám v pasáži o spontánní rekognici. Upozorňuji na nebezpečí jednoduchého zmaření rekognice policejním orgánem, nebude-li při přípravě rekogničního aktu důsledný.

Závěrečnou kapitolu považuji za nejzásadnější z celé práce, čemuž odpovídá i rozsah, který jsem věnovala zodpovězení dvou výzkumných otázek, přičemž tematicky se týkají „jádra“ rekognice. Důkladně jsem se věnovala zásadě *nemo tenetur se ipsum accusare*, sporné otázce aktivních a pasivních úkonů, nad jejímž zodpovězením se nemůže odborná literatura jednoznačně shodnout. Podávám takový výklad, který se pokouší jednoznačně stanovit, co aktivním a pasivním úkonem je. Zásadu konfrontuji s nálezem Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 528/06, kdy se snažím svůj názor na přípustnost rekognice obhájit s pomocí výkladových metod. V rámci těchto výkladových metod se také zaměřuji na minoritní názor ohledně nepřipustnosti rekognice a vysvětluji, proč jej osobně nezastávám.

Podkapitola 4.4 se snaží se poskytnout odpověď na otázku, zda je neopakovatelný úkon skutečně neopakovatelný. Protože zastávám názor, že rekognice může být jediným prostředkem umožňujícím sdělit obvinění podezřelému, a zahájit tak jeho trestní stíhání, vypořádávám se s otázkou, za jakých podmínek se tak může stát způsobem, aby nebyla krácena práva obhajoby. Navrhuji taktéž řešení jak provést rekognici *in natura* po rekognici *in foto* tak, aby nebyla ovlivněna paměťová stopa nebo aby riziko bylo alespoň minimalizováno. V těchto souvislostech striktně odmítám provádění tzv. dvojité rekognice.

Seznam použitých zdrojů

1) Bibliografie

a. Monografie

- ČEŠKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Hana. *Psychopatologie a psychiatrie: pro psychology a speciální pedagogy*. 3. vydání. Praha: Portál, 2015, 317 s.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 431 s.
- DVOŘÁKOVÁ, Ivana. *Krizová intervence u Policie České republiky* [online]. Brno, 2014 [cit. 2022-05-07]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/xn9gfc/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Dipl.-Theol. Univ. Stanislava Ševčíková, Ph.D., 94 s.
- HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha: Budka, 1993, 297 s.
- JANULKOVÁ, Kateřina. *Rekognice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, xi, 94 s.
- KONRÁD, Zdeněk, VESELÁ, Jitka. *Rekognice*. Praha: PA ČR, 2008, 71 s.
- KRAJNÍK, Václav a kol. *Kriminalistika*. 1. vydání. Bratislava: Akadémia Policajného zboru SR, 2005, 356 s.
- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. Praha: C. H. Beck, 2010, xviii, 276 s.
- MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1994, 269 s.
- MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, xxiii, 583 s.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář, 1995, 397 s.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Obecná psychologie (syllabus přednášek)*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006, s. 184
- PETRÁČKOVÁ, Věra a kol. *Akademický slovník cizích slov: A-Ž*. Praha: Academia, 1998, s. 834
- PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004, 472 s.
- PRERAD, Vladimír a kol. *Kriminalistika: prozatímní učební text z oboru kriminalistické taktiky*. Praha: Ústav kriminalistiky PF UK, 1968, 478 s.
- PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. Praha: Min. vnitra ČSSR, 1971, 183 s.
- PROTIVÍNSKÝ, Miroslav, TIPLICA, Mircea. *Teorie a praxe dokazování v trestním řízení znovuzpůsobením osob a věcí*. Praha: Univerzita Karlova, 1986, 108 s.

- STERNBERG, Robert J. *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál, 2002, 636 s.
- STRAUS, Jiří a kolektiv. *Úvod do kriminalistiky*. 2. rozš. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, 175 s.
- STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozš. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 291 s.
- SVOBODA, Ivo. *Kriminalistika*. Ostrava: Key Publishing s. r. o., 2016, 373 s.
- VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, xv, 651 s.

b. Komentáře

- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Přípravné řízení trestní*. 2. dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, xxviii, 1443 s.

c. Články

- BRÁZDA, Jan. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*, 2008, č. 2, s. 46-48.
- MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování (nemo tenetur se ipsum accusare). *Kriminalistika*, 2009, č. 4, s. 252-264
- PRERAD, Vladimír. Vyšetřovací pokus – problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6-7, s. 55-71.
- PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Vady rekognice a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 2, s. 11-25.
- PROTIVINSKÝ, Miroslav. Rekognice po velké novele trestního řádu. *Kriminalistika*, 2005, č. 2, s. 120-124.
- PROTIVINSKÝ, Miroslav. Pro jaký výklad rekognice (§ 104b TrŘ) se máme angažovat? *Kriminalistika*, 2006, č. 4, s. 263-266.
- WELLS, Gary, OLSON. Elizabeth. Eyewitness testimony. *Annual Review of Psychology*, 2003, roč. 54, s. 277-295.

e. Právní předpisy a související dokumenty

- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících (Evropská úmluva o ochraně lidských práv).

f. Rozhodnutí soudů

I. Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky

Nález Ústavního soudu ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97 (N 163/9 SbNU 399).

Nález Ústavního soudu ze dne 20. února 2001, sp. zn. Pl. ÚS 29/2000 (N 32/21 SbNU 285).

Nález Ústavního soudu ze dne 22. října 2001, sp. zn. IV. ÚS 37/01 (N 154/24 SbNU 133).

Nález Ústavního soudu ze dne 21. března 2002, sp. zn. III. ÚS 256/01 (N 37/25 SbNU 287).

Nález Ústavního soudu ze dne 11. října 2007, sp. zn. III. ÚS 528/06 (N 159/47 SbNU 75).

Nález Ústavního soudu ze dne 9. prosince 2010, sp. zn. II. ÚS 2369/08 (N 244/59 SbNU 489).

Nález Ústavního soudu ze dne 23. února 2015, sp. zn. I. ÚS 2852/14 (N 43/76 SbNU 591).

Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2015, sp. zn. I. ÚS 2726/14 (N 67/77 SbNU 31).

Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3709/16 (N 106/85 SbNU 739).

Nález Ústavního soudu ze dne 8. října 2020, sp. zn. II. ÚS 2016/20.

Nález Ústavního soudu ze dne 5. ledna 2021, sp. zn. III. ÚS 928/20.

Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2010, sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10 (ST 30/59 SbNU 595).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. května 2008, sp. zn. IV. ÚS 800/06.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. srpna 2012, sp. zn. II. ÚS 2500/11.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. srpna 2017, sp. zn. III. ÚS 1946/17.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. III. ÚS 1350/18.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. září 2018, sp. zn. III. ÚS 1581/18.

II. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. června 1989, sp. zn. 5 Tz 8/89 (č. 54/1990 rozh. tr.).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2013, sp. zn. 8 Tz 110/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2006, sp. zn. 4 Tz 210/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2007, sp. zn. 5 Tdo 983/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. září 2008, sp. zn. 3 Tdo 649/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 4 Tdo 107/2013-I.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2014, sp. zn. 5 Tdo 65/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. března 2014, sp. zn. 5 Tdo 45/2014 (č. 3/2015 rozh. tr.).

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. června 2014, č. j. 4 Tdo 706/2014-19.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2014, č. j. 4 Tdo 1368/2014-32.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. června 2016, sp. zn. 6 Tdo 675/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2017, sp. zn. 7 Tdo 189/2017.

III. Rozhodnutí ostatních soudů

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. ledna 2004, sp. zn. 2 To 191/03 (publikováno v Trestněprávní revue, roč. 2004, č. 3, s. 91).

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. ledna 2001, sp. zn. 7 To 141/2000 (publikováno s poznámkou redakce v Soudních rozhledech, roč. 2001, č. 5, s. 161).

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. března 2002, sp. zn. 1 To 29/2002 (č. 33/2003 rozh. tr.).

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. března 2003, sp. zn. 7 To 128/2003 (publikováno v Trestněprávní revue, roč. 2004, č. 7, s. 214).

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 7. 2012, sp. zn. 5 To 238/2012.

IV. Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ESLP ze dne 3. května 2001, *J. B. proti Švýcarsku*, č. 31827/96.

Rozsudek ESLP ze dne 25. února 1993, *Funke proti Francii*, č. 10828/84.

Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 28. října 1994, *John Murray proti Spojenému království*, č. 14310/88.

Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 17. prosince 1996, *Saunders proti Spojenému království*, č. 19187/91.

Rozsudek ESLP ze dne 20. října 1997, *Serves proti Francii*, č. 20225/92.

Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 11. července, *Jalloh proti Německu*, č. 54810/00.

2) Bibliografie – elektronické zdroje

BRÁZDA, Jan. Je rekognice „in natura“ opakovatelný, nebo neopakovatelný úkon? *Bulletin advokacie* [online databáze], 2013, č. 10 [cit. 4. dubna 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

- FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování – rekognice [online]. *krimi-servis.cz*, 26. dubna 2008 [cit. 29. června 2021]. Dostupné z: <http://www.krimi-servis.cz/?p=104>.
- FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování – vyšetřovací pokus [online]. *krimi-servis.cz*, 26. dubna 2008 [cit. 1. července 2021]. Dostupné z: <http://www.krimi-servis.cz/?p=105>.
- FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování – rekonstrukce [online]. *krimi-servis.cz*, 26. dubna 2008 [cit. 1. července 2021]. Dostupné z: <http://www.krimi-servis.cz/?p=106>
- FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování – prověrka na místě [online]. *krimi-servis.cz*, 26. dubna 2008 [cit. 1. července 2021]. Dostupné: <http://www.krimi-servis.cz/?p=107>.
- FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika* [online], 2004, roč. 37, č. 4, s. 282-291 [cit. 27. března 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.
- KRATOCHVÍL, Vladimír. Zákonost a ústavnost rekognice. *Kriminalistika* [online], 2003, roč. č. 36, č. 3, s. 196-203 [cit. 18. června 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.
- KONRÁD, Zdeněk. Po velké novele trestního řádu objevujeme v kriminalistické taktice nové problémy? *Kriminalistika* [online], 2006, roč. 39, č. 2, s. 93-100 [cit. 21. června 2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalistika-728588.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.
- Heslo Rekognice. In: *ABZ.cz: slovník cizích slov* [on-line]. *scs.abz.cz*, [cit. 14. září 2020]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/rekognice>.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Dostupné z: databáze *beck-online.cz*.
- Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, sv. 5. Praha: J. Otto, 1892, 894 s. Dostupné z: databáze Kramerius Národní digitální knihovny ČR.
- Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, sv. 21. Praha: J. Otto, 1904, 1072 s. Dostupné z: databáze Kramerius Národní digitální knihovny ČR.
- POCHYLÁ, Veronika. Problémy a limity rekognice vyplývající ze zásady „nemo tenetur se ipsum accusare“. *Státní zastupitelství* [online databáze], 2016, č. 5 [cit. 14. června 2022]. Dostupné z: databáze *aspi.cz*.

- PRAŠKO, Ján, VYSKOČILOVÁ, Jana. *Vnucují se vám vzpomínky na děsivou událost? Jak překonat posttraumatickou stresovou poruchu – příručka pro klienty a blízké* [online]. Praha, 2016, 110 s. Dostupné z: https://www.pfizerpro.cz/sites/default/files/vnucuji_se_vam_vzpominky.pdf.
- STAŇKOVÁ, Lenka. Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon. *Trestněprávní revue*, [online databáze], 2017, č. 4 [cit. 4. dubna 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. I, § 1-156. 7. dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, xxii, 1898 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Svazek 1, § 1-204. Praha: C. H. Beck, 2020, xxx, 1642 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- VICHLENDÁ, Milan. *Kriminalistika. Střední odborná škola ochrany osob a majetku s.r.o.* [online]. Karviná, 2011, 418 s. Dostupné z: <http://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>.
- ZEMAN, Petr. Dokazování v českém trestním řízení po roce 1990 očima soudců a státních zástupců. *Trestněprávní revue*, [online databáze], 2009, č. 6 [cit. 14. září 2020]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Shrnutí

Diplomová práce se zaměřuje zevrubněji na rekognici jakožto jeden ze zvláštních způsobů dokazování, přičemž klade důraz především na rekognici osoby. Věnuje se právní úpravě, výkladu pojmu a její definici. Zasaduje ji mezi další neméně významné zvláštní způsoby dokazování a snaží se obsáhnout rozdílné prvky vůči ostatním způsobům. S ohledem na členění třetí kapitoly zahrnuje první kapitola i možné rozdělení všech v úvahu připadajících druhů rekognice.

Práce neopomíjí ani jiné než ryze kriminalistické a trestněprávní aspekty rekognice. Proto se druhá kapitola soustředí i na psychologický teoretický základ, který se do institutu rekognice nutně promítá.

Třetí kapitola podává rozsáhlý výklad o téměř všech druzích rekognic. Není pouhým kompilátem s odkazy na čerpané zdroje, ale snaží se hledat nedostatky současné právní úpravy, mezery v trestním řádu a řešit je pomocí výkladu.

Čtvrtá kapitola tvoří stěžejní část diplomové práce. Odpovídá na stanovené výzkumné otázky položené v úvodu práce. Zaměřuje se na posouzení ústavnosti institutu rekognice z hlediska právních výkladových metod. Nespokojuje se tak pouze s převažujícím právním názorem teoretiků o její legalitě. Obdobným způsobem přistupuje k otázkám spojeným s institutem neodkladnosti či neopakovatelnosti úkonu rekognice, přičemž neopomíjí ani otázku, zda jsou dostatečná práva v oblasti obhajoby obviněného, příp. právní pomocí poskytované podezřelému.

Abstract

The diploma thesis more comprehensively focuses on the eyewitness identification (recognition, line-up) as one of the special methods of evidence when lays stress on the eyewitness identification of a person (recognition of a person). It goes in for its legal regulation, the interpretation of the concept and its definition. It sets it among other no less important special methods of evidence and tries to enumerate its different elements to other methods. With respect to the structure of the third chapter the first chapter includes possible dividing of all types of the eyewitness identification (recognition) coming into consideration.

As well the thesis does not omit other than only criminalistic and criminal-law aspects of the eyewitness identification (recognition). Therefore the second chapter also dwells on psychological theoretical basis which reflects necessarily into the institute of eyewitness identification (recognition).

The third chapter gives extensive interpretation about almost all types of recognitions. It is not a mere compilation with references on sources used in the thesis but it tries to find shortcomings, legal gaps in the Code of Criminal Procedure and solve them with the help of legal interpretation.

The fourth chapter constitutes the main part of the diploma thesis. It answers on the defined research questions presented in the introduction of the thesis. It focuses on the examination of the constitutionality of the institute of recognition from the point of view of the methods of legal interpretation. It does not limit itself to the prevailing opinion of the theoreticians about its legality. It approaches with analogous manner to questions connected with the institute of exigent act or unrepeatable act of the recognition when does not omit the question about sufficiency of rights in the sphere of defence too, or else of legal help provided for a suspect.

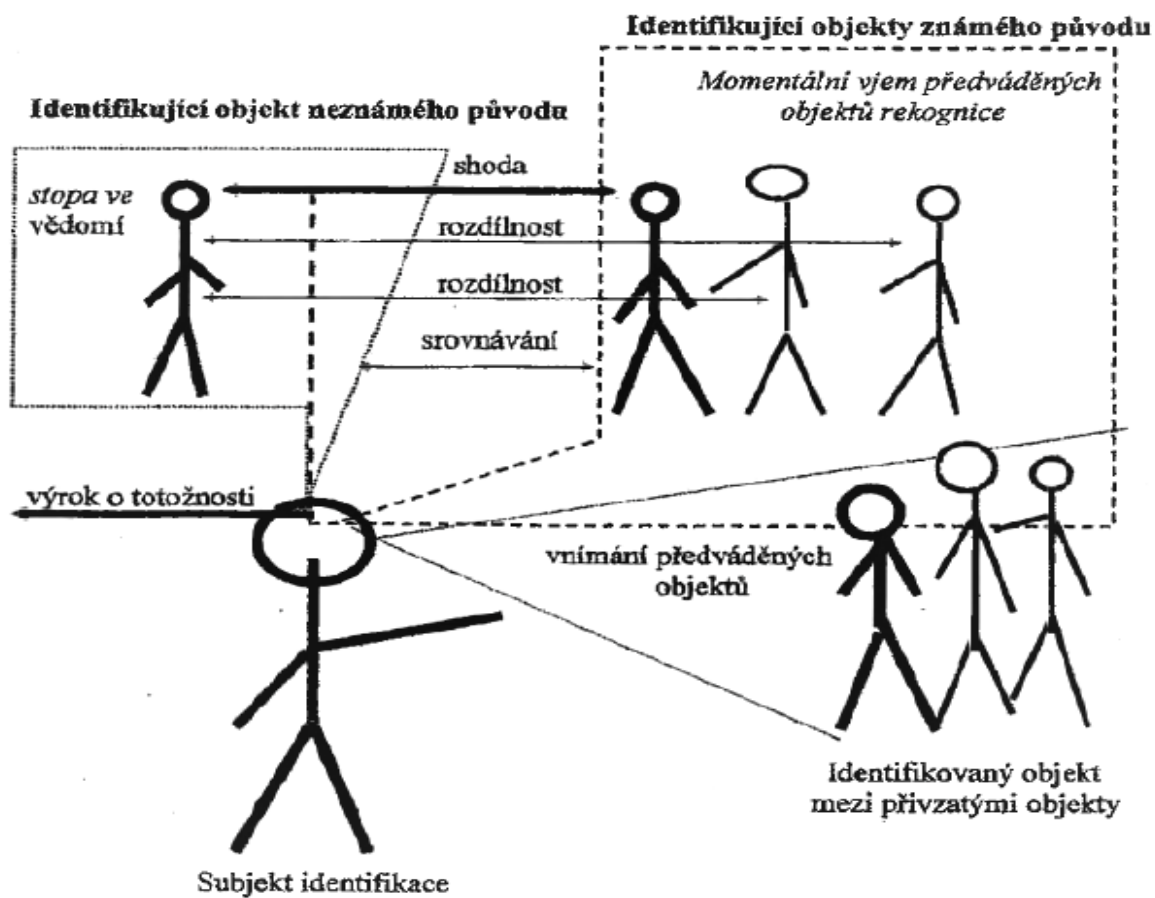
Klíčová slova v českém jazyce

Zvláštní způsoby dokazování, rekognice, konfrontace, vyšetřovací pokus, rekonstrukce, prověrka výpovědi na místě, rekognice *in natura*, rekognice *in foto*, vnímání, paměť, paměťová stopa, kognitivní psychologický rozhovor, hypnóza, vyšetřovací hypnóza, *nemo tenetur se ipsum accusare*, neodkladný úkon, neopakovatelný úkon, výklad, výkladové metody

Key words in the English language

Special methods of evidence, eyewitness identification, confrontation, investigative experiment, crime reconstruction, verification of testimony in situ, line-up, photo line-up, perception, memory, memory trace, cognitive interview, hypnosis, forensic hypnosis, privilege against self-incrimination, exigent act, unrepeatable act, legal interpretation, legal interpretation methods

Příloha č. 1

Zdroj: KONRÁD, Zdeněk, VESELÁ, Jitka. *Rekognice*. Vydavatelství Praha: PA ČR, 2008, s. 17.